

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	10 MAI 2018
TEITL	CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL
PWRPAS YR ADRODDIAD	AMLINELLU GWAITH ARCHWILIO MEWNOL AM Y CYFNOD HYD AT 31 MAWRTH 2018
AWDUR	LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO
GWEITHREDIAD	DERBYN YR ADRODDIAD, SYLWEBU AR Y CYNWYS A CHEFNOGI'R GWEITHREDIADAU SYDD EISOES WEDI'U CYTUNO GYDA'R GWASANAETHAU PERTHNASOL

1. CYFLWYNIAD

1.1 Mae'r adroddiad yma yn crynhoi gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 29 Ionawr 2018 hyd at 31 Mawrth 2018.

2. GWAITH A GWBLHAWYD YN Y CYFNOD

2.1 Cwblhawyd y gwaith canlynol yn y cyfnod hyd at 31 Mawrth 2018:

Disgrifiad	Nifer
Adroddiadau am Archwiliadau o'r Cynllun Gweithredol	16

Ceir manylion pellach ar y gwaith yma yng nghorff yr adroddiad hwn ac yn yr atodiadau amgaeedig.

2.2 Adroddiadau Archwilio

2.2.1 Mae'r tabl canlynol yn gosod allan yr archwiliadau o'r cynllun a gwblhawyd yn y cyfnod hyd at 31 Mawrth 2018, gan ddangos y categori barn perthnasol a chyfeiriad i'r atodiad perthnasol.

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	BARN	ATODIAD
Modiwl Datblygu Staff	Corfforaethol	-	C	Atodiad 1
Derbyn Tystlythyrau, Profion Hunaniaeth a Thysiolaeth o Gymwysterau	Corfforaethol	-	C	Atodiad 2
Incwm Cinio Ysgol	Addysg	Ysgolion	Dim Categori	Atodiad 3
Hylendid Bwyd	Amgylchedd	Gwarchod y Cyhoedd	B	Atodiad 4
Maddaliadau	Amgylchedd	Tir ac Eiddo'r Cyngor	Ch	Atodiad 5
Cynlluniau Adeiladu Ysgolion – Ysgol Glancegin	Amgylchedd	Tir ac Eiddo'r Cyngor	B	Atodiad 6
Incwm Meysydd Parcio	Amgylchedd	Trafnidiaeth a Gofal Stryd	B	Atodiad 7
Cronfa Bensiwn – Datganiadau Blynyddol	Cyllid	Pensiynau a Chyflogau	A	Atodiad 8
Budd-daliadau – Adolygiad o'r Rheolaethau Allweddol	Cyllid	Refeniw	A	Atodiad 9
Storiel – Trefniadau Rheoli'r Caffi	Economi a Chymuned	Archifau, Amgueddfeydd a Chelfyddydau	Dim Categori	Atodiad 10
Doc Fictoria	Economi a Chymuned	Morwrol a Pharciau Gwledig	B	Atodiad 11
Teleofal	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Oedolion	A	Atodiad 12

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	BARN	ATODIAD
Tai â Chefnogaeth	Oedolion, lechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	C	Atodiad 13
Y Frondeg	Oedolion, lechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	Dim Categori	Atodiad 14
Trefniadau ar gyfer Plant yn Gadael Gofal	Plant a Chefnogi Teuluoedd	Plant a Theuluoedd	B	Atodiad 15
Targedau Ailgylchu	Priffyrdd a Bwrdeistrefol	Rheoli Gwastraff a Strydoedd	B	Atodiad 16

2.2.2 Mae categorïau barn yr adroddiadau yn datgan y canlynol:

Barn "A" Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn.

Barn "B" Mae rheolaethau mewn lle, a gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol gan fod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau.

Barn "C" Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth.

Barn "CH" Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan nad oes rheolaethau derbynol yn bodoli, a darganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth hyn.

3. GWAITH DILYNIANT

3.1 Mae trefniadau newydd wedi eu sefydlu ar gyfer archwiliadau dilyniant. Yn 2016/17, fe ddaethpwyd i gytundeb ar 223 o gamau gweithredu i'w cyflawni erbyn 31 Mawrth 2018. Erbyn hyn, yn hytrach na chynnal dilyniant at adroddiadau barn "C" yn unig, bydd pob cam a gytunwyd yn derbyn sylw trwy ofyn i'r uned/gwasanaeth /sefydliad anfon tystiolaeth i brofi gweithrediad. Ar 31 Mawrth 2018, roedd gweithrediad derbynol ar **90.09%** o'r camau cytunedig, h.y. 200 allan o 222. Nid oedd un o'r camau cytunedig yn berthnasol erbyn hyn.

4. ARGYMHELLIAD

4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad hwn ar waith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 29 Ionawr 2018 hyd at 31 Mawrth 2018, sylwebu ar y cynnwys yn ôl dymuniad yr aelodau, a chefnogi'r gweithrediadau cytunedig sydd eisoes wedi'u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol.

MODIWL DATBLYGU STAFF (MoDS) CORFFORAETHOL

1. Cefndir

1.1 Fel rhan o brosiect ehangach y Cyngor o ganoli sawl system Adnoddau Dynol i'r un lle o fewn y system Hunanwasanaeth Staff, cychwynnwyd y prosiect MoDS i ganoli holl elfennau o ddysgu a datblygu staff. Bydd y MoDS yn casglu gwybodaeth o System Swyddi Gwynedd, y Ganolfan Bolisi a'r Porth E-ddysgu ac yn cymryd lle'r Bas Data Hyfforddi a'r Ddolen Ddysgu. Trafodwyd y prosiect a chyflwynwyd dogfennaeth gychwynnol ym mis Mawrth 2009, daeth adnoddau ar gael ar gyfer y prosiect yn 2013 ond ni chychwynnwyd ef ar ei ddelwedd bresennol tan 2016 oherwydd blaenoriaethau'r Cyngor megis y systemau Hunanwasanaeth.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle i reoli'r prosiect yn briodol ac adrodd ar ei effeithiolrwydd. Roedd hefyd yn hanfodol sicrhau bod y cynnyrch yn cyflawni'r hyn oedd yn ofynnol yn y brîff. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio dogfennaeth gysylltiedig â'r prosiect yn ogystal â holi unigolion ymglymedig ynglŷn â threfniadau rheolaethol a thechnegol y prosiect.

3. Prif Ddarganfyddiadau

3.1 Derbyniwyd copi o'r brîff prosiect yn ogystal â dogfennaeth eraill ynglŷn â rheoli'r prosiect megis cais prosiect a rhestr 'backlog'. Roedd gwybodaeth gyflawn am amcanion cychwynnol y prosiect a'r tasgau technegol oedd angen eu cwblhau a phryd. Roedd diffyg tystiolaeth o gynllunio tymor hir ar gyfer y prosiect. Nid oedd yn rhan o gynllun swyddogol ond mynegwyd mewn cyflwyniad i ran-ddeiliaid y prosiect buasai 'SIDD (System Integredig Dysgu a Datblygu) llawn yn fyw erbyn Haf 2017'. Gwelwyd amserlenni/cynlluniau am gyfnodau o dri (Medi - Tachwedd 2017) a phum mis (Hydref 2017 - Chwefror 2018) ond prin oedd tystiolaeth bod y prosiect yn ymlynu at yr amserlenni hyn neu gofnod yn nodi methiant a rhesymeg dros hynny. Yn yr amserlen Medi - Tachwedd, roedd y system i fod 'yn fyw' rhwng y 6^{ed} a'r 17^{eg} o Dachwedd. Erbyn hyn, mae swyddogion TG yn cynnal cyfarfodydd wythnosol gyda swyddogion y Gwasanaeth Dysgu a Datblygu. Ar amser cynnal yr archwiliad, nid oedd elfennau craidd rheoli prosiect wedi eu sefydlu megis:

- cofrestr risgiau a materion arwyddocaol - er bod log "issue" yn cael ei gynnal gan y Gwasanaeth TG, doedd risgiau'r prosiect yn ei gyfanrwydd heb eu hadnabod,
- log gwersi a ddysgwyd, nac
- unrhyw ddogfennaeth monitro cyllid.

3.2 Pwysleisiodd y Swyddog Dysgu a Datblygu a'r Swyddog Datblygu Busnes a Chydlynnydd Hyfforddi bod y MoDS yn system i bawb nid i'r Gwasanaeth Dysgu a Datblygu yn unig. Mae felly'n bwysig i'r system gyfarfod anghenion pob adran o fewn y Cyngor. Ar y cyfan mae'r MoDS yn cyfarfod rhan helaeth o anghenion bob adran gyda rhai adrannau megis YGC a Phrifyrdd a Bwrdeistrefol yn awyddus i lansiad y modiwl. Cafodd nodweddion ychwanegol a gwelliannau eu hychwanegu yn sgil ymgynghori ag adrannau, yn arbennig o safbwynt Datblygiad Proffesiynol Parhaus.

- 3.3 Serch y ffaith bod y modiwl am gwrdd anghenion y mwyafrif, eglurodd swyddogion y Gwasanaeth Datblygu Gweithlu, (o fewn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant) bod llawer o unigolion nad ydynt yn gyflogedig gan y Cyngor yn derbyn hyfforddiant gan y Cyngor ac nad oes modd eu cofrestru ar gyfer hunanwasanaeth staff. Erbyn hyn, mae trefniadau ar y gweill i alluogi cofnodi hyfforddiant gweithwyr asiantaethau allanol ond bydd hyn yn cael ei wneud gan swyddogion y Gwasanaeth Datblygu Gweithlu (Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant). Ni dderbyniwyd cais am hyn ar gychwyn “bywyd” y prosiect gan nad oedd cyfathrebiad wedi bod gyda’r adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ynglŷn â’r prosiect ar yr adeg. Mae trefniadau ar y gweill gan y Gwasanaeth Cefnogol i gofrestru gweithwyr maes y Cyngor ar y system Hunanwasanaeth staff a fydd yn galluogi mynediad at y MoDS.
- 3.4 Eglurwyd yn ystod yr archwiliad bod ymgynghorydd TG allanol wedi ei gyflogi drwy asiantaeth i ymgymryd â’r prosiect. Bu i’r ymgynghorydd derfynu gyda’r Cyngor ar 17 Tachwedd 2017. Echdynnwyd manylion o’r cyfrifylfr ariannol a gwelwyd bod cyfanswm o oddeutu £90k heb gynnwys TAW wedi ei dalu i’r asiantaeth am y cyfnod o 12 mis. Cytundeb 6 mis a sefydlwyd yn wreiddiol gyda dau estyniad pellach o 3 mis. Ariannir y prosiect gan yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol. Mae’r cyfrifoldeb am ddatblygiad gweithredol y prosiect wedi ei drosglwyddo’n ôl i Wasanaeth TG y Cyngor yn dilyn terfynu gwasanaeth yr Ymgynghorydd TG allanol. Eglurwyd bod llawer o amser yr ymgynghorydd wedi ei dreulio yn casglu gwybodaeth a manylion oherwydd diffyg briff clir a phendant o anghenion a chyfeiriad y prosiect yn hytrach na chanolbwyntio ar yr elfennau technegol.
- 3.5 Bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cynnal archwiliad ar y defnydd o’r MoDS ar draws y Cyngor yn ystod blwyddyn ariannol 2019/20.

4. Barn yr Archwiliad

(C) Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn rheolaeth y prosiect MoDS gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion/twyll yn deillio o’r gwendidau rheolaeth. Mae swyddogion y tîm prosiect wedi ymrwymo i weithredu’r camau canlynol i liniaru’r risgiau a amlygwyd:

- Cynhyrchu amserlen ar gyfer ymgysylltu a dosbarthiad y MoDS.
- Cynhyrchu amserlen ar gyfer y camau technegol olaf i gael y system yn fyw.
- Cynhyrchu log risgiau ac adrodd ar risgiau’r prosiect i’r Bwrdd Prosiect.
- Paratoi log gwersi a ddysgwyd ar gyfer y prosiect a pharhau i’w lenwi ble’n addas tan derfyn y prosiect.
- Ail-ymweld a ffigyrau’r amcan arbediad a monitro defnydd y MoDS i gael ffigur bras o’r gwir arbediad.
- Paratoi strategaeth ymgysylltu a’i weithredu cyn ac yn ystod dosbarthiad y MoDS.

**DERBYN TYSTLYTHYRAU, PROFION HUNANIAETH
A THYSTIOLAETH O GYMWYSTERAU
CORFFORAETHOL**

1. Cefndir

- 1.1 Mae Polisi Recriwtio a Phenodi Corfforaethol y Cyngor wedi ei sefydlu gyda'r bwriad pennaf o benodi'r swyddogion gorau i swyddi'r Cyngor. Ni wneir penodiadau os nad yw'r ymgeisydd yn cyfarfod y gofynion 'Manylion y Person'.
- 1.2 Mae Rhan 15 o Ddeddf Mewnfudo, Lloches a Chenedligrwydd 2006 yn nodi bod pob cyflogwr yn y Deyrnas Unedig yn cynnal archwiliadau sylfaenol o ddogfennau pob unigolyn maent yn bwriadu ei gyflogi. Trwy wneud yr archwiliadau hyn, gall y cyflogwr fod yn fodlon nad ydynt yn torri'r gyfraith trwy gyflogi gweithwyr anghyfreithlon.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod Cyngor Gwynedd yn cydymffurfio gyda threfniadau recriwtio a phenodi staff yr Awdurdod mewn perthnasedd â derbyn tystlythyrau, profion hunaniaeth a derbyn tystiolaeth o gymwysterau.
- 2.2 Roedd yr archwiliad yn cwmpasu dethol sampl o benodiadau newydd ar draws adrannau'r Cyngor a weinyddir gan Wasanaeth Cefnogol, Cefnogaeth Gorfforaethol a sicrhau bod tystiolaeth ddigonol wedi ei dderbyn ar gyfer profi hunaniaeth a chymwysterau yn ogystal â bod tystlythyrau priodol wedi eu derbyn ym mhob achos. Nid oedd yr archwiliad yn cynnwys penodiadau'r Adran Addysg, Gwasanaeth Gwaith Bwrdeistrefol nag ychwaith Gwasanaeth Gofal Cymunedol oherwydd bod ganddynt drefniadau gweinyddu eu hunain.

3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Gwelwyd bod trefniadau mewn lle ond nid ydynt yn derbyn y sylw angenrheidiol. Mae swyddogion wedi eu penodi i weinyddu'r drefn ond mae'n hanfodol bod holl swyddogion y Cyngor yn cydweithio â hwy.
- 3.1.1 Mae'r ohebiaeth cadarnhau dyddiad ac amser cyfweiliad yn nodi ei fod yn hanfodol bod yr ymgeisydd yn dod ag unrhyw dystysgrifau neu dystiolaeth o gymwysterau y gofynnir amdanynt yn y 'Manylion Person' yn ogystal â phrawf o'u hunaniaeth gyda hwy i'r cyfweiliad. Cyfrifoldeb y Rheolwyr Gwasanaeth perthnasol yw sicrhau bod y dystiolaeth yn briodol, fodd bynnag, nid yw hyn yn digwydd yn y mwyafrif o achosion.
- 3.1.2 Cymhorthyddion Adnoddau Dynol sydd yn gyfrifol am wneud cais am dystlythyrau i'r Canolwyr, hwy hefyd sydd yn eu derbyn cyn eu cyflwyno i'r Rheolwyr perthnasol. Mewn rhai achosion nid ydynt yn derbyn tystlythyrau ac mae angen dilyn y rhain i fyny a all fod yn drafferthus. Os oes cyfnod yn mynd heibio heb dderbyn tystlythyr yna maent yn gofyn i'r Rheolwr cael gair gyda'r ymgeisydd ac efallai yn gofyn iddynt am Ganolwr arall. Os yw'n ymgeisydd allanol, bydd angen i'r Rheolwr gwblhau asesiad risg ar eu cyfer hyd y derbynnir y tystlythyr. Gweinyddir yr un drefn ar gyfer swyddogion mewnol, ond un tystlythyr yn unig sydd ei angen gan y Rheolwr cyfredol. Yn ogystal, os yw'r swyddog yn derbyn dyrchafiad nid oes angen tystlythyr gan mai'r un Rheolwr fydd ganddynt.

- 3.1.3 Detholwyd sampl o 20 unigolyn oedd wedi derbyn swydd newydd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Gwiriwyd eu ffeiliau personél am dystiolaeth o’u cymwysterau, tystlythyrau a phrawf o’u hunaniaeth a darganfuwyd y canlynol:
- a) tystiolaeth o gymwysterau ar gyfer 10 yn y sampl ond nid oedd cofnod yn ffeiliau’r gweddill a all olygu bod swyddogion mewn swydd heb y cymwysterau gofynnol;
 - b) tystlythyrau wedi eu derbyn ar gyfer 10 yn y sampl ond nid oedd angen tystlythyrau ar gyfer 7 arall yn y sampl oherwydd ymddengys mai dyrchafiad neu secondiad oeddynt wedi derbyn. Ni welwyd unrhyw dystlythyrau ar gyfer y 3 arall yn y sampl. Yn ogystal gwelwyd bod un o’r tystlythyrau a wiriwyd ddim yn briodol ac wedi cael ei gwblhau gan Gyfrifydd yr unigolyn.
 - c) prawf o hunaniaeth wedi ei gynnal ar gyfer 13 unigolyn yn y sampl.
- 3.1.4 Mae trefniadau newydd wedi dod i rym ers dechrau 2018. Yn dilyn penodiad bydd yr unigolyn yn derbyn cais gan Cymhorthyddion Adnoddau Dynol i ddod i Siop Gwynedd gyda thystiolaeth o’u hunaniaeth a’u cymwysterau os yn berthnasol. Yn ogystal, bydd y swyddogion yn derbyn ffurflenni DBS yr unigolion (os yn berthnasol) ar yr un pryd, fel bod modd symud y broses ymlaen yn gynt. Roedd yn anorfod dod â’r trefniadau yma yn i rym oherwydd methiant ar ran rheolwyr i dderbyn tystiolaeth.
- 3.1.5 Holwyd sampl o Reolwyr ar draws Adrannau’r Cyngor ynglŷn â’u trefniadau derbyn tystlythyrau ac os ydynt yn dilyn unrhyw ganllaw penodol. Mynegwyd nad oes ganddynt ganllaw ffurfiol i’w ddilyn ond roedd yn amlwg eu bod yn ymwybodol o’r angen i dderbyn tystlythyrau.
- 3.1.6 Darganfuwyd wrth wirio mewnwyd y Cyngor, yn benodol safle Tystlythyrau (FAQ) - mynegir os na dderbynnir tystlythyrau o fewn cyfnod o fis i’r penodiad bydd gan y Cyngor yr hawl i dynnu’r swydd yn ôl. Fodd bynnag, ym mholisi ‘1.6 Datgelu Troseddau a Gwirio Cofnodion Troseddol’, mynegir yn rhan 1.11 *“bydd y Cyngor yn caniatáu i unigolyn ddechrau yn y swydd mewn sefyllfa ple na dderbyniwyd tystlythyrau ond cyfyngir y cyfnod ar gyfer derbyn y tystlythyrau i ddau fis yn dilyn dyddiad cychwyn y gweithiwr yn y swydd”*. Cadarnhaodd Rheolwr Gwasanaethau Ymgynghorol Adnoddau Dynol bod y wybodaeth yn anghyson a bod angen ei addasu fel ei fod yn gyson gyda’r Polisi Datgelu Troseddau. Mae’r FAQ’s hefyd yn nodi mai cyfrifoldeb yr unigolyn yw sicrhau bod y Cyngor yn derbyn tystlythyrau o fewn cyfnod o fis o’u penodiad sydd hefyd ddim yn gywir. Fodd bynnag, dylid nodi bod y dudalen yma yn y broses o gael ei datblygu.
- 3.1.7 Nid yw categori barn yr archwiliad yn adlewyrchiad ar waith Gwasanaeth Cefnogol y Cyngor ond yn hytrach diffyg gweithrediad priodol o safbwynt Rheolwyr y Cyngor.

4. Barn yr Archwiliad

- (C) Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau derbyn tystlythyrau, profion hunaniaeth a thystiolaeth o gymwysterau gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o’r gwendidau rheolaeth. Mae’r swyddogion perthnasol wedi ymrwymo i weithredu’r camau canlynol i liniaru’r risgiau a amlygwyd:**
- Rheolwr Gwasanaeth Cefnogol i barhau gyda’r trefniadau newydd o dderbyn tystiolaeth.
 - Sicrhau bod y wybodaeth ar dudalen Tystlythyrau (FAQ) yn gyson gydag beth sydd wedi ei nodi ym mholisi Datgelu Troseddau a Gwirio Cofnodion Troseddol.

INCWM CINIO YSGOL ADDYSG

1. Cefndir

- 1.1 Mae'r Cyngor wedi cyflwyno trefn ble gall rhieni neu warchodwyr disgyblion ysgolion cynradd ac arbennig dalu am nwyddau neu wasanaethau i'w plant ar lein, megis costau prydau bwyd, gwersi offerynnau cerdd ayb. Y gobaith yw y buasai'r drefn yma'n hwyluso'r broses talu, casglu a gweinyddu incwm, fydd yn y pen draw yn disodli'r drefn o gasglu arian parod a sieciau yn yr ysgol a'r gwaith gweinyddiaeth di-ri sydd ynghlwm â'r gyfundrefn bresennol.
- 1.2 Mae'r prosiect yn bartneriaeth rhwng Cyngor Gwynedd, holl ysgolion cynradd ac arbennig y sir a chwmni Cynnal. Mae'r drefn newydd yn cwmpasu derbyn incwm ar-lein drwy wefan School Gateway, ble gellir ei weinyddu drwy system Schoolcomms. Mae'r system wedi ei integreiddio gyda system gyfredol Addysg, SIMS (a'r modiwl *dinner money*), sy'n golygu bod modd cysylltu manylion presenoldeb y plant gyda'r costau sy'n ddyledus, yn ogystal â hysbysu gweithwyr arlwygo faint o brydau i baratoi.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod y drefn o fabwysiadu system talu ar-lein yn cwrdd ag anghenion holl rhan-ddeiliadau y system, gan gynnwys yr ysgolion, rhieni neu warchodwyr ac y Cyngor, drwy fynychu cyfres o gyfarfodydd cynnydd gyda swyddogion y prosiect.

3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Mae nifer o fuddion yn deillio o fabwysiadu system effeithiol o dderbyn taliadau yn electroneg yn hytrach na drwy arian parod a sieciau yn yr ysgolion. Mae'n galluogi rhieni neu warchodwyr i wneud taliadau ar-lein ar unrhyw adeg, sy'n osgoi'r risgiau sy'n deillio o roi'r arian i'r disgyblion i'w talu i'r clerc cinio, megis colli arian drwy ddamwain neu fwlio, gwario'r pres ar nwyddau gwahanol neu wahaniaethu rhwng y plant sy'n derbyn cinio am ddim.
- 3.2 Mae'r gwaith gweinyddu arian parod a sieciau yn yr ysgolion yn feichus iawn. Mae angen casglu'r arian, ei gofnodi ac yna ei fancio. Mae wedyn yn ofynnol i adrodd i'r Cyngor fanylion yr hyn gaiff ei fancio, e.e. prydau a werthwyd, lefelau dyledion ayb. Buasai system effeithiol yn cyfrifo, cofnodi a bancio arian yn syth, gan gynhyrchu'r adroddiadau pwrpasol awtomatig i'r Cyngor.
- 3.3 Ar amser yr archwiliad, roedd y gallu i dalu yn electroneg eisoes yn weithredol, ond roedd yr opsiwn i dalu gyda arian parod neu siec yn parhau. Golyga hyn bod dwy drefn yn weithredol ag elfennau o ddyblygu gwaith. Mae'n rhesymol bod cyfnod o amser rhwng y ddau drefniant er mwyn rhoi cyfle i rhieni ymgyfarwyddo â'r system newydd ac i annog y rhai sy'n gyffredinol amharod neu heb y gallu i dalu ar-lein, ond mae angen cynlluniau pendant i weithredu yn llawn, gan gynnwys amserlen a chynlluniau i annog rhieni neu warchodwyr i'w defnyddio.

- 3.4 Ar hyn o bryd, mae'r arian gaiff ei dalu ar-lein yn mynd i gyfrif dros dro'r Uned Incwm. Fodd bynnag, nid oedd modd i'r Uned Incwm adnabod pa godau y dylid trosglwyddo'r incwm iddynt, felly roedd yr arian yn cronni ynddo. Ymddengys bod modd rhedeg adroddiadau i'r pwrpas hyn, ond nad oedd hyn yn wybodus i'r Uned Incwm hyd nes cyfarfod diweddar gyda Cynnal. Mae trefniant dros dro bellach mewn lle ble fydd yr adroddiadau yn cael eu cynhyrchu a'u anfon at yr Uned Incwm hyd nes i'r codau incwm cael eu integreiddio i'r system dros yr Haf, fel gall yr arian fynd yn syth i'r codau heb ymyrraeth swyddogion. Fodd bynnag, disgwylir y buasai gwendidau o'r fath fod wedi eu hadnabod yn ystod y cyfnod datblygu a chyn i'r system fynd yn fyw.
- 3.5 Gall y system newydd gael ei defnyddio i gasglu incwm at gronfa answyddogol yr ysgolion yn ogystal. Mae'r gronfa yma yn annibynnol o gyfrifon y Cyngor, a derbynnir arian iddo drwy e.e. rhoddion, cyfraniadau a gweithgareddau codi arian. Gan mai arian answyddogol yr ysgol ydyw, nid yw'n destun rheolaethau monitro, gwariant a bancio o'r un raddfa a chyfrifon ariannir gan y Cyngor. Mae manylion cyfrifon banc wedi eu sefydlu yn barod fel gall arian penodol gael ei dalu i un ai cyfrif y Cyngor neu i'r gronfa answyddogol. Fodd bynnag, darganfuwyd gall defnyddwyr Schoolcomms greu cyfrifon banc newydd a sefydlu bod ffrydiau incwm yn mynd i'r cyfrif hwnnw. Gall hyn arwain at dwyll, a petai colled i'r gronfa answyddogol yna buasai'n ddibynnol ar drefniadau unigol yr ysgol i'w hadnabod, yn sgil monitro hyd fraich y Cyngor.

4. Barn yr Archwiliad

Tybir ei fod yn gynamserol i roi barn swyddogol gan nad oedd y system yn gwbl weithredol ar amser yr archwiliad. Mae'r Adran Addysg wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Parhau i hybu talu ar lein ar Facebook a Twitter y Cyngor. Mae'r Adran Addysg yn y broses o greu fideo i'w rannu gydag ysgolion a fydd yn dangos y broses o sut i dalu ar lein. Bydd ysgolion yn gallu ei arddangos yn ei ysgolion, ei rannu ar Facebook ysgolion ac ar e-byst i rieni.
- Parhau i drafod gyda chwmni Schoolcomms am weithrediad ar y broses codio incwm yn y tymor byr ac yn y hirdymor.
- Holi cwmni Schoolcomms am y rheolaethau sydd mewn lle mewn perthynas ag agor cyfrif banc newydd, gan ystyried os ydynt yn ddigonol.

HYLENDID BWYD AMGYLCHEDD

1. Cefndir

1.1 Mae pob busnes bwyd yn derbyn archwiliad gan Swyddog Diogelwch Bwyd, sy'n canolbwyntio ar ymarferion hylendid wrth ymdrin â bwyd, cyflwr yr adeilad a sut mae'r busnes yn cael ei reoli. Bydd y mwyafrif o'r eiddo a archwilir yn derbyn sgôr, sy'n ofynnol iddynt arddangos mewn man priodol. Mae'r cynllun yn cael ei redeg gan Gyngor Gwynedd, ble mae dros 2,000 o fusnesau bwyd wedi eu cofrestru.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer darparu gwasanaeth effeithiol i fusnesau a defnyddwyr Gwynedd.

2.2 Roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio'r trefniadau ar gyfer cynllunio, cynnal a gweinyddu ymweliadau hylendid bwyd, gan wirio fod unrhyw argymhellion gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd wedi eu gweithredu.

3. Prif Ddarganfyddiadau

3.1 Gwelwyd yn gyffredinol bod rheolaethau mewnol priodol mewn lle gan ystyried lleihad adnoddau y gwasanaeth, ond bod angen tynhau ar yr agweddau canlynol er mwyn lliniaru'r risgiau amlygwyd.

3.1.1 Nid yw pob dogfen yn cael ei lwytho ar CIVICA (system Amgylchedd), gan y gwelwyd sawl achos ble roedd dogfennau ar goll. Cadarnhaodd Rheolwr Gwarchod y Cyhoedd (Lles) y byddai'n atgoffa'r Swyddogion o'r angen i gofnodi popeth ar CIVICA. Fodd bynnag, ychwanegodd fod eu hamser ar gyfer gwaith gweinyddol yn brin, gyda'r rhan helaeth o'u horiau gwaith yn cael eu defnyddio er mwyn cynnal ymweliadau. Cytunodd y byddai'n trefnu i fonitro ansawdd eu gwaith yn fisol o hyn ymlaen.

3.1.2 Os nad yw busnes bwyd yn hapus gyda'u sgôr hylendid bwyd, gellid gwneud cais am ail-sgorio, am ffi o £150. Mae ceisiadau am ail-sgorio ble talwyd gyda siec yn cael eu gweithredu cyn i'r taliad gael ei brosesu. Gwelwyd fod sieciau yn cael eu cofnodi ar ffurflenni TR34, ond heb eu hanfon i'r Arianwyr i'w prosesu am hyd at wythnos, gyda'r cais am ail-sgorio wedi ei weithredu yn y cyfamser. Cadarnhaodd y Gwasanaeth nad oedd ceisiadau am ail-sgorio i'w cynnal hyd nes fod taliad wedi ei brosesu. Caiff Swyddogion eu hatgoffa o'r drefn cywir ar e-bost yn y dyfodol agos.

3.1.3 Nid yw pob Swyddog Diogelwch Bwyd yn cofnodi yn amserol eu bod wedi cyflawni'r 10 awr o hyfforddiant sy'n ofynnol iddynt gwblhau yn flynyddol. Mae'r Swyddogion yn gyfrifol am gofnodi eu hyfforddiant ar iGwynedd, gan ddarparu tystysgrifau i gefnogi hynny. Detholwyd sampl o 5 Swyddog, gyda 2 ohonynt wedi cofnodi dim ond 1.5 awr o hyfforddiant perthnasol am y llynedd, heb unrhyw dystysgrifau wedi eu cyflwyno. Cadarnhaodd Rheolwr Gwarchod y Cyhoedd (Lles) nad oedd hyn yn cael ei fonitro, ond ei fod yn ofynnol i'r Swyddogion ymaelodi gyda Sefydliad Siartredig lechyd yr Amgylchedd yn flynyddol, a bod rhaid profi o leiaf 10 awr o hyfforddiant datblygol parhaus ar gyfer gwneud hynny. Erbyn cyfarfod gyda'r Rheolwr Gwarchod y Cyhoedd (Lles) yn ddiweddar, gwelwyd fod y Swyddogion hynny wedi diweddarau eu cofnodion, gyda rhai tystysgrifau wedi eu cyflwyno. Dywedodd y byddai'n eu hatgoffa o'r angen i ddiweddarau eu cofnodion yn rheolaidd, nid yn achlysurol.

- 3.1.4 Nid yw'r drefn o gynnal ymyraethau yn cael ei ddilyn fel y gofyn ar bob achlysur. Gwelwyd fod nifer o fusnesau bwyd heb eu hysbysu o ganlyniad yr ymweliad o fewn yr 14 diwrnod disgwylidig. Yn yr un modd, gwelwyd nag ymdrinir â phob cwyn yn amserol. Ar gyfer un cwsmer, ni welwyd cofnod fod ymateb wedi ei ddarparu o gwbl. Cadarnhaodd Rheolwr Gwarchod y Cyhoedd (Lles) y byddai'n atgoffa'r Swyddogion o'r angen i ddilyn y drefn yn gyflawn ar bob achlysur.
- 3.1.5 Gwelwyd fod pob ymdrech wedi ei wneud i weithredu ar argymhellion yr Asiantaeth Safonau Bwyd yn dilyn eu harchwiliad yn 2016. Cafwyd dilyniant yn ddiweddar, ond cadarnhaodd Rheolwr Gwarchod y Cyhoedd (Lles) nad oes adroddiad wedi ei dderbyn eto.

4. Barn yr Archwiliad

(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau'r adran gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae Rheolwr Gwarchod y Cyhoedd (Lles) wedi ymrwmo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Atgoffa'r Swyddogion i lwytho pob dogfen ar CIVICA.
- Monitro ansawdd gwaith y Swyddogion yn fisol.
- Sicrhau nad yw ceisiadau am ail-sgorio yn cael eu gweithredu hyd nes bod taliad wedi ei brosesu.
- Prosesu ffurflenni TR34 yn gynt er mwyn sicrhau bod taliad wedi ei brosesu cyn ail-ymweld a busnes.
- Atgoffa'r Swyddogion i ddiweddarau eu cofnodion hyfforddiant yn rheolaidd.
- Sicrhau fod y Swyddogion yn ymwybodol o'r drefn cyfathrebu i'w dilyn wrth gynnal ymyraethau ac wrth ddelio gyda chwynion.

MANDDALIADAU AMGYLCHEDD

1. Cefndir

1.1 Mae Cyngor Gwynedd yn berchen ar 49 o fanddaliadau, sef unedau cymharol fach o dir ac eiddo caiff ei ddefnyddio at bwrpas amaethyddol. Caiff y manddaliadau yma, sy'n gyfanswm o 3,135 acer, eu rhentu allan i denantiaid am incwm o oddeutu £200,000 yn flynyddol. Rheolir y manddaliadau gan y Gwasanaeth Eiddo.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod rheolaethau priodol mewn lle ar gyfer casglu incwm manddaliadau. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio trafodion incwm perthnasol o'r cyfriflyfr gan sicrhau bod y tenantiaid yn cael eu hanfonebu yn briodol a bod trefn mewn lle o fonitro'r taliadau a wneir.

3. Prif Ddarganfyddiadau

3.1 Mae trefniadau ar y gweill i osod manddaliadau dan drefn reolaeth newydd gyda chyllideb "ring-fenced" o'r flwyddyn ariannol 2018/19 ac i'r perwyl hynny, cytunwyd y buasai'n ddefnydd mwy effeithiol o adnoddau Archwilio Mewnol i ailymweld â'r maes drwy gynnal archwiliad o'r gyfundrefn newydd maes o law. I'r perwyl yma, cyfyngwyd yr archwiliad yma at y broses incwm. Echdynnwyd o'r cyfriflyfr drafodion incwm manddaliadau dros sawl blwyddyn, gan wirio bod anfonebau wedi eu creu yn rheolaidd a bod trefniadau mewn lle ar gyfer monitro a derbyn yr incwm yn brydlon.

3.1.1 Dengys y cyfriflyfr bod y Cyngor yn codi anfonebau drwy filio cylchol, '*recurring billing*', sy'n golygu cynhyrchir anfonebau yn awtomatig ar amser penodol o'r flwyddyn, a hynny am nifer penodol o flynyddoedd yn unol â'r les cyfredol, ond roedd rheolaethau o fewn y system ariannol yn cyfyngu nifer y blynyddoedd y gellid gwneud hyn. Er bod bilio cylchol yn rheolaeth dda er mwyn sicrhau caiff anfonebau eu codi, efallai bod gormod o ddibyniaeth wedi cael ei roi ar y drefn i edrych ar ôl ei hun, a bod methiannau ddim yn cael eu darganfod. Gwelwyd anfoneb am £7,500 a godwyd ar y 25/06/13, sef taliad cronus am rent tair blynedd am Uned 5255 (rhif *job*), gan fod y bilio cylchol rhwng 11/01/10 a 12/01/14 heb ddigwydd. Gwelwyd hefyd anfoneb am £20,700 ar 30/10/17 ar gyfer Uned 5309 oherwydd methiant i godi anfonebau am £6,900 ar 28/05/15 a 28/05/16. Mae'r cwsmer wedi bod yn talu £575 y mis, ond bellach yn talu £625, sy'n golygu ar y raddfa yma bydd yn cymryd 23 mlynedd i dalu'r ôl-ddyled o £13,800.

3.1.2 Ymddengys bod y bilio cylchol wedi methu oherwydd bod y cyfnod caiff anfonebau eu codi drwy bilio cylchol, oedd yn gyfyngedig o fewn y system ariannol, wedi dod i ben, ac yn anffodus nid oedd trefniadau monitro'r Gwasanaeth Eiddo na'r Adran Gyllid wedi darganfod hyn. Yn sgil hyn, dechreuodd yr Uned Incwm gynhyrchu adroddiadau cyfnodol er mwyn adnabod pryd mae bilio cylchol manddaliadau (ynghyd ag eraill) yn dod i ben, a'u hadnewyddu yn unol â termau'r les gyfredol. Fodd bynnag, yn dilyn trafodaethau fel rhan o'r archwiliad yma, darganfuwyd ei fod yn bosib ehangu'r cyfnodau bilio cylchol yn y system ymhell i'r dyfodol ac felly mae trefniadau mewn llaw i gynyddu cyfnodau bilio cylchol manddaliadau yn unol â hynny. Bydd hyn yn lliniaru'r risg o fethiant i godi bil ar denant.

- 3.1.3 Gwelwyd nodyn credyd am £4,800 ar 30/03/11 gan fod y tenant wedi gadael Uned 5332 ers Mawrth 2009, a nodiadau credyd am gyfanswm o £19,500 ar 27/05/15 gan fod y tenant wedi gadael Uned 5260 ers 27/05/13. Mae'r methiant i ganslo'r biliau cylchol a'r angen i godi nodiadau credyd yn awgrymu bod gwendidau yn y broses monitro tenantiaeth. Fodd bynnag, eglurodd yr Uned Incwm bod rhai trefniadau bilio cylchol wedi cael eu rhaglennu am gyfnodau hirach na'r les, er mwyn sicrhau bod anfonebau yn cael eu codi, gan ei bod yn haws codi nodyn credyd fel yr angen yn hytrach na chreu risg o fethu codi anfoneb. Oherwydd bod modd ehangu cyfnodau bilio cylchol ymhell i'r dyfodol, mae bwriad gweithredu fel hyn ar gyfer pob prydles.
- 3.1.4 Petai anfoneb yn hwyr yn cael ei thalu, yna bydd trefniadau adennill arferol y Cyngor yn ymgyrchu i adennill y ddyled. Fodd bynnag, dengys adroddiadau'r cyfrifyfr a chofnodion yr Uned Incwm bod oediadau hir yn gallu digwydd rhwng codi anfoneb a derbyn taliad, gyda phrydlondeb talu'r tenantiaid wrth reswm yn amrywio o un i'r llall. Mae rhai anfonebau yn gorfod cael eu hysgrifennu i ffwrdd, gan gynnwys nifer o anfonebau am ôl-rhent rhwng 25/03/09 a 25/03/11 ac un achos ble fydd dyled gronnus o £38k dros nifer o flynyddoedd yn cael ei ddileu, a hynny oherwydd methiant i ail-feddiannu Uned 5329 gan nad oedd les mewn lle, er gwaethaf ymdrechion Cyfreithiol i'w hadennill. Fodd bynnag, gosodwyd y trefniant yma dan broses hanesyddol a ni ddisgwylir i'r un methiannau ail-ymddangos yn y dyfodol.
- 3.1.5 Ymddengys felly bod angen cryfhau trefniadau monitro incwm yn y gyfundrefn newydd, drwy sicrhau bod anfonebau yn cael eu cynhyrchu yn unol â'r cytundeb ac ymgorffori statws a phrydlondeb talu anfonebau i'r drefn monitro, er mwyn gallu delio gyda drwg-dalwyr cyn i'r ddyled gronni yn ormodol. Wrth gwrs, mae rhai tenantiaid yn well na'i gilydd, ond ymddengys nad yw'r drefn o dalu mewn rhandaliadau yn creu yr un trafferth.

4. Barn yr Archwiliad

(CH) Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol yn nhrefniadau incwm manddaliadau gan nad oes rheolaethau derbyniol yn bodoli, a darganfuwyd colledion yn deillio o'r gwendidau rheolaeth hyn. Mae'r Gwasanaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Uned Incwm i ehangu cyfnodau bilio cylchol.
- Uned Incwm a'r Gwasanaeth Eiddo i gytuno ar y paramedrau ar gyfer adroddiadau rheolaeth gyllidebol.
- Mabwysiadu system TF ar gyfer rheoli prydlesi.
- Uned Incwm a'r Gwasanaeth Eiddo i gyfarfod yn chwarterol er mwyn trafod sefyllfa'r cytundebau, gan gynnwys dyledion.

**CYNLLUNIAU ADEILADU YSGOLION – YSGOL GLANCEGIN
AMGYLCHEDD**

1. Cefndir

- 1.1 Rhoddwyd tendr allan ym mis Tachwedd 2015 ar gyfer dewis contractwyr i adeiladu Ysgol newydd Glancegin, Bangor. Penodwyd cwmni Wynne Construction i ymgymryd â'r gwaith a gychwynwyd yn Haf 2016. Mae'r Ysgol bellach ar agor ond mae gwaith yn parhau tu allan i'r Ysgol ar y tirlunio a mynediad i adeilad a thir yr Ysgol.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod rheolaeth gyllidebol a chynnydd prosiect adeiladu Ysgol Glancegin yn ddigonol, gan sicrhau bod trefniadau priodol y broses tendro wedi eu dilyn, bod taliadau i gontractwyr sydd ynghlwm â'r prosiect yn cydymffurfio â'r Rheolau Gweithdrefn a bod y taliadau wedi'u cyfrifo'n gywir gyda dogfennau digonol i gyfiawnhau'r taliadau.

3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Mae'r cytundeb gwreiddiol werth £4,439.000. Gwelwyd fod trefniadau cadarn ar y cyfan er mwyn rheoli'r prosiect ond fod posib tynhau ar rai agweddau ar gyfer cynlluniau yn y dyfodol.
- 3.1.1 Gwahoddwyd 6 o'r cwmnïau a oedd ar Fframwaith Contractwyr Gogledd Cymru (NWCF) i gyflwyno tendr am y gwaith ond dau yn unig a gyflwynodd dendr. Nid yw'r fframwaith wedi cael yr effaith ddisgwyliedig yng Ngwynedd hyd yma ac mae'n cael ei adolygu ar hyn o bryd. Nid oedd Gwynedd yn fodlon â'r telerau cychwynol ar gyfer yr ail fersiwn o'r fframwaith ond yn dilyn trafod a negodi, penderfynwyd parhau yn rhan o'r fframwaith. Y nòd yw rhannu arbenigedd o fewn y sector a datblygu buddion cymunedol o fewn Gwynedd gan hefyd gynnwys cwmnïau/contractwyr llai.
- 3.1.2 Y Rheolwr Datblygu Eiddo yn unig oedd wedi arwyddo'r ddogfen sgorio terfynol. Disgwylir i bob unigolyn sy'n rhan o'r broses lofnodi'r dogfennau/cofnodion yma. Fodd bynnag, cynhaliwyd y broses sgorio yn ôl yn Rhagfyr 2015 ac mae'r Rheolwr Prosiect eisoes wedi cytuno i weithredu ar y cam yma yn dilyn archwiliad a gwblhawyd yng Ngorffennaf 2016. Yn ystod archwiliad dilyniant eleni, gwelwyd ddogfen sgorio, dyddiedig Chwefror 2017 yn cadarnhau fod y cam cytunedig yma yn cael ei weithredu.
- 3.1.3 Roedd rhai o'r taliadau ar gyfer yr 'interim valuations' yn hwyr o gymharu â'r dyddiad cyhoeddi a dyddiad dyledus ar y 'valuations'. Fodd bynnag gwelwyd nad oedd y 'valuations' wedi eu derbyn gan Wynedd am nifer o ddyddiau wedi'r dyddiad cyhoeddi. Gwelwyd fod addasiad wedi ei wneud i'r cytundeb i adlewyrchu'r sefyllfa a'r telerau ynglŷn â dyddiad talu a oedd yn nodi y dylai'r taliadau gael eu gwneud o fewn 14 diwrnod o dderbyn y 'valuations' yn hytrach na erbyn y dyddiad dyledus.

3.1.4 Roedd rhaid addasu'r cynlluniau a chynnal gwaith ychwanegol gan nad oedd rhai elfennau o'r cynlluniau gwreiddiol a dyluniadau'r pensaer yn bodloni gofynion lechyd a Diogelwch. O ganlyniad mae rhai elfennau o'r adeiladu wedi gorfod cael eu hail wneud a Gwynedd yn gyfrifol am y costau ychwanegol. Buasai ymgynghori yn gynharach yn y broses a derbyn mewnbwn cyson gan lechyd a Diogelwch yn osgoi sefyllfaoedd tebyg yn y dyfodol. Amlygwyd fod prosiectau eraill cyfredol wedi cychwyn y broses yma o ymgynghori a chydweithio eisoes. Y bwriad yw un ai osgoi problemau neu eu darganfod yn gynharach yn ystod yr adeiladu er mwyn lleihau'r oblygiadau ar gyllideb ac amser/cynnydd y prosiect.

4. **Barn yr Archwiliad**

(B) **Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau rheoli prosiect adeiladu Ysgol Glancegin gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r Rheolwr Prosiect wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Ymgynghori â swyddogion lechyd a Diogelwch Cyngor Gwynedd yn gynharach yn y broses ar gyfer cynlluniau yn y dyfodol.

INCWM MEYSYDD PARCIO AMGYLCHEDD

1. Cefndir

- 1.1 Mae incwm meysydd parcio Gwynedd yn cael ei gasglu a'i gyflwyno i'r banc gan gwmni Security+. Mae pob swm gaiff ei gyflwyno i'r banc yn cael ei brosesu i gyfrif dros dro yr Uned Incwm, hyd nes derbynnir adroddiad gan Security+ yn datgan pa feysydd parcio mae'r incwm yn berthnasol iddo.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer casglu, monitro a phrosesu'r incwm a gesglir o feysydd parcio Gwynedd. Roedd yr archwiliad yn cwmpasu dethol sampl o incwm gan wirio ei fod wedi ei brosesu'n amserol a chywir yng nghyfrifon y Cyngor.

3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Yn gyffredinol, gwelwyd bod trefniadau addas mewn lle ar gyfer casglu a monitro incwm meysydd parcio, ond bod angen tynhau ar yr agweddau canlynol er mwyn lliniaru'r risgiau amlygwyd.
- 3.1.1 Gwelwyd fod yr incwm yn cael ei gyflwyno i'r banc gan Security+ o fewn deuddydd o'i gasglu. Fodd bynnag, er bod depo 'Hanley' yn bancio un swm, sy'n cysoni gyda'r adroddiad anfonir i'r Uned Incwm, nid yw 'Leigh' yn darparu yr un gwasanaeth. Gall dau neu dri o symiau a fanciwyd fod angen eu cyfuno ar gyfer eu cysoni gyda'r adroddiad. Yn y gorffennol roedd hyn yn ei wneud yn anodd i adnabod yr incwm, ac felly yn arwain at oediad o fisoedd cyn ei brosesu i'r cyfriflyfr. Erbyn hyn mae Security+ yn anfon e-bost at y Swyddog Prosesu a Chysoni Incwm sy'n cadarnhau pa symiau sydd yn cyd-fynd gyda'r adroddiadau. Gwelwyd fod yr incwm ar gyfartaledd yn cael ei brosesu yn bresennol o fewn 10 diwrnod.
- 3.1.2 Gwelwyd gall yr adroddiadau a dderbynnir gan Security+ fod yn gymhleth i'w deall, gan fod y wybodaeth yn cael ei osod allan dros ddwy res gyda dau rif peiriant wedi ei ddyfynnu ar gyfer un swm, sy'n creu ansicrwydd o ba incwm sydd yn perthyn i ba beiriant. Detholwyd sampl o 20 adroddiad, a gwelwyd nad oedd 5 ohonynt wedi dyfynnu rhif peiriant ar gyfer rhai o'r trafodion. Cadarnhaodd y Swyddog Prosesu a Chysoni Incwm fod achosion o'r fath yn cael eu prosesu i'r cyfriflyfr fel gwarged a diffyg. Ni wneir unrhyw ymholiadau i adnabod yr incwm. Mae canran o incwm rhai meysydd parcio yn cael ei dalu i'r Cynghorau Tref, felly mae'n hanfodol fod yr incwm yn cael ei gofnodi yn erbyn y peiriannau cywir. Cytunodd y Swyddog Prosesu a Chysoni Incwm y byddai'n holi Security+ o hyn ymlaen am unrhyw drafodion nad oedd rhif peiriant wedi ei ddyfynnu ar eu cyfer, a cytunodd y Rheolwr Gorfodaeth Parcio i wneud ymholiadau gyda Security+ mewn perthynas â symleiddio'r adroddiadau.

- 3.1.3 Detholwyd sampl o 10 maes parcio gan wirio fod y peiriannau wedi eu gwagio yn unol â'r amserlen gytunwyd. Gwelwyd fod rhai casgliadau wedi eu methu ar draws y sampl gyfan, gyda nifer o gasgliadau yn cael eu cynnal ar ddiwrnodau gwahanol i'r hyn a gytunwyd. Er hyn, roedd y Rheolwr Gorfodaeth Parcio yn ffyddiog fod rhesymau dilys dros y casgliadau wedi eu methu, megis fod Security+ wedi cael trafferth agor y peiriant. Cadarnhaodd fod Security+ yn rhoi gwybod yn syth am unrhyw gasgliadau a fethwyd, gan drefnu i'w gwagio y diwrnod wedyn. Ychwanegodd mai casgliadau meysydd parcio'r Galeri a Ffordd y Felin yn unig sydd yn cael eu monitro, gan fod y Cyngor yn derbyn ffi am gasglu'r incwm yma ar ran cwmnïau allanol, ac felly angen talu'r arian a gesglir yn ôl iddynt.
- 3.1.4 Mae tocyn prawf yn cael ei gynhyrchu ar bob achlysur wrth wagio'r peiriannau, sydd yn cadarnhau'r swm a ddylai fod ynddo. Fodd bynnag, nid oes trefn o sicrhau fod yr hyn a gesglir yn cytuno gyda'r tocyn prawf. Mewn achosion nad oes modd printio tocyn prawf, mae gan y Rheolwr Gorfodaeth Parcio y gallu i brintio'r 10 tocyn diwethaf. Caiff y wybodaeth ar y tocyn prawf ei hailadrodd ar yr adroddiadau parcio, felly gellid gweld yn syth pan fo unrhyw wahaniaethau. Cadarnhaodd y Rheolwr Gorfodaeth Parcio fod prinder adnoddau yn golygu mai anghysondebau'r Galeri a Ffordd y Felin yn unig gaiff eu hymchwilio. Gwiriwyd fod y symiau a gyflwynwyd i'r banc yn cytuno ar 30 o docynnau prawf, a gwelwyd un peiriant yn brin o dros £400.
- 3.1.5 Nid yw'r wybodaeth a dderbynnir gan Security+ yn ddigonol i'r Uned Cyllid Amgylchedd wirio fod incwm meysydd parcio yn y cyfriflyfr yn cytuno gyda'r hyn sydd wedi ei gyflwyno i'r banc gan Security+. Ar hyn o bryd, nid yw'r ffigwr cyflwynwyd i'r banc wedi ei gofnodi ar unrhyw adroddiad. Cadarnhaodd Rheolwr Cyllid Amgylchedd anghenion yr uned, gyda'r Rheolwr Gorfodaeth Parcio yn cytuno i ymholi Security+.
- 3.1.6 Nid oes cofnod manwl yn cael ei gadw o gynnwys y cyfrif dros dro. Mae pob incwm cyflwynwyd i'r banc yn cael ei brosesu i gyfrif dros dro yr Uned Incwm (ynghyd ag unrhyw daliadau eraill anhysbys sydd wedi cyrraedd y banc), hyd nes bydd yr adroddiad parcio cyfatebol wedi ei dderbyn. Gwelwyd mai balans y cyfrif dros dro ar ddiwedd blwyddyn ariannol 2016/17 oedd -£5,838, ble roedd £760,851 ynddo hyd at ddiwedd Ionawr 2018. Mae hwn yn cynnwys pob taliad anhysbys sydd wedi cyrraedd y banc, nid incwm meysydd parcio yn unig.

4. Barn yr Archwiliad

(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau derbyn incwm meysydd parcio gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r unedau/gwasanaethau wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Sicrhau fod ymholiadau yn cael eu gwneud i adnabod unrhyw incwm ble nad oes rhif peiriant wedi ei ddyfynnu ar ei gyfer.
- Ymchwilio a chadw cofnod o unrhyw wahaniaethau sylweddol rhwng yr hyn cyflwynwyd i'r banc a chyfanswm y tocynnau prawf.
- Gwneud ymholiadau gyda Security+ mewn perthynas â derbyn adroddiadau digonol ar gyfer Cyllid Amgylchedd.
- Sicrhau fod cofnod manwl yn cael ei gadw o'r cyfrif dros dro.
- Ystyried y buddiannau ariannol o barcio cerbydau'r Cyngor tu mewn i faes parcio Aml Lawr Doc Fictoria, Caernarfon.

CRONFA BENSIWN – DATGANIADAU BLYNYDDOL CYLLID

1. Cefndir

- 1.1 O 2018 ymlaen, caiff datganiadau buddion eu llwytho i'r porth Hunan Wasanaeth Aelodau (HWA - <https://aelodau.cronfabensiwngwynedd.org.uk>) yn hytrach na chael eu hargraffu a'u hanfon at holl aelodau'r gronfa. Ceir mynediad i'r porth hwn drwy ddilyn 'Fy Mhensiwn Ar-lein' ar wefan Cronfa Bensiwn Gwynedd. Nodau'r newid yw galluogi aelodau'r gronfa i gynllunio a rheoli eu hymddeoliadau yn well, gwneud arbedion drwy leihau costau argraffu a phostio, yn ogystal â lleihau ôl troed carbon y Gronfa. Anfonodd Cronfa Bensiwn Gwynedd (y Gronfa) gylchlythyr i'w haelodau fel atodiad i'r datganiad buddion ar gyfer y flwyddyn dreth 2016/17. Ynndo, nodir bod y Gronfa am newid i gyfathrebu electronig ac na fydd datganiadau papur yn cael eu hanfon at aelodau'r Gronfa os nad ydynt yn cadarnhau yn ysgrifenedig eu bod yn dymuno i barhau i'w derbyn.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod trefniadau addas mewn lle i reoli'r newid o ddatganiadau ysgrifenedig i aelodau'r gronfa bensiwn i system ar-lein. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio unrhyw anghydfodau rhwng beth gynigai'r hen ddatganiadau a'r system ar-lein newydd, y broses o drawsnewid o un system i'r llall yn ogystal â gwirio effeithiau ariannol y newid.

3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Gwelwyd copïau o'r datganiad a chylchlythyr anfonwyd yn Awst 2017. Roedd y wybodaeth am y newid o ddatganiadau papur i ar-lein yn glir ac roedd cyfarwyddiadau amlwg i aelodau'r gronfa o sut i gofrestru ar HWA. Nodir yn y Rheoliadau Cynlluniau Pensiwn Galwedigaethol a Phersonol (Datgelu Gwybodaeth) 2013, rheoliadau 27 a 28 bod rhaid hysbysu'r derbynnydd pan gaiff gwefan ei defnyddio am y tro cyntaf i ddisbarthu gwybodaeth. Mae'n nodi hefyd bod rhaid cynnwys gwybodaeth am y wefan a bod angen hysbysu'r aelodau 3 gwaith am y newid i gyfathrebu ar-lein cyn y gall y Gronfa roi terfyn ar llythyru. Gwelwyd copi drafft o'r llythyr cyntaf a gaiff ei anfon, roedd yn nodi cydymffurfiaeth y Gronfa gyda'r rheoliadau uchod ac yn cyfarfod yr holl ofynion. Mynegodd yr Uwch Swyddog Cyfathrebu (Pensiynau) bod cynllun i anfon y llythyr cyntaf cyn diwedd Ebrill 2018, yr ail 6 wythnos yn ddiweddarach a'r trydydd 6 wythnos yn ddiweddarach eto.
- 3.2 Nodir yn y cylchlythyr os nad yw cyfeiriad e-bost unigolyn ar system y Gronfa, caiff llythyr ei anfon atynt o fewn 10 diwrnod gwaith gydag allwedd weithredu iddynt gadarnhau eu cofrestriad ar y wefan. Fodd bynnag, ar wefan HWA ar ôl mewnbynnu manylion, mae neges yn nodi bydd llythyr yn cael ei anfon o fewn 3-5 diwrnod gwaith. Ar gyfer unigolion sydd gyda'u cyfeiriadau e-bost eisoes ar system y Gronfa, ar y llaw arall, mae'r broses gofrestru'n gyflym a rhwydd iawn.

- 3.3 Mae'r wefan HWA yn gymharol hawdd i'w darganfod o wefan gyhoeddus newydd y Gronfa (<http://www.cronfabensiwnngwynedd.cymru> neu <http://www.gwyneddpensionfund.wales>). Gwelwyd bod y wefan yn cynnig yr un manylion â'r hyn a gyflwynwyd mewn datganiadau papur yn ogystal â thabiau megis 'blaen-amcanu buddion' sy'n galluogi aelodau i gyfrifo gwerthoedd pensiynau/lwmp symiau/grantiau marwolaeth damcaniaethol. Yr unig agwedd ddryslyd o'r wefan yw bod rhai llythrennau arbennig megis 'â' ac 'ô' yn cael eu harddangos fel 'i½'.
- 3.4 Gwelwyd bod rhai manylion personol unigolyn (cyfeiriad, côd post, rhif ffôn, cyfeiriad e-bost) yn gallu cael eu newid gan yr unigolyn yn uniongyrchol ar y wefan HWA. Caiff manylion personol elfennol megis enw eu hechdynnu o'r system Altair sydd yn rhan o'r un brif system a'r wefan. Caiff manylion ariannol aelodau eu diweddarau'n flynyddol neu yn fisol o ddata a dderbynnir gan gyflogwyr.

4. **Barn yr Archwiliad**

(A) **Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn y broses o drawsnewid o ddatganiadau blynyddol pensiwn papur i ddefnyddio porth Hunan Wasanaeth Aelodau gan fod rheolaethau mewn lle. Mae'r Uned Bensiynau wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:**

- Cysoni'r wybodaeth ceir ar wefan y gronfa ac ar hysbysiad HWA i nodi mai 10 diwrnod gwaith gymerai i lythyrau allweddi gweithredu gyrraedd.
- Sicrhau bod HWA yn cefnogi llythrennau arbennig i sicrhau cywirdeb ar y wefan.

SYSTEM BUDD-DALIADAU – ADOLYGIAD O'R RHEOLAETHAU ALLWEDDOL CYLLID

1. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 1.1 Mae Cod Ymarfer Archwilydd Cyffredinol Cymru Ebrill 2014 yn datgan y bydd archwilwyr allanol yr awdurdod wrth gynnal eu harchwiliad o gyfrifon y Cyngor yn dibynnu lle bosibl ar waith Archwilio Mewnol (ac eraill). Caiff y System Fudd-dal ei hystyried yn "system ariannol bwysig" ac felly cynhaliwyd adolygiad o reolaethau allweddol y system yma.
- 1.2 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer asesu a phrosesu ceisiadau budd-dal, bod y system budd-dal yn cyfrifo symiau budd-daliadau'n gywir ac fe'u telir yn amserol. Cadarnhau bod cysoniadau priodol yn cael eu cynnal, adolygu trefniadau rheoli perfformiad yr uned a gwirio bod trefniadau diogelu data digonol mewn lle.
- 1.3 Ar gyfer y flwyddyn ariannol 2017-18, archwilio sampl o geisiadau budd-dal i sicrhau bod asesiadau priodol yn cael eu cynnal. Gwirio bod cysoniadau yn cael eu cynnal a bod y taliadau budd-dal yn cael eu cyfrifo a'u talu mewn modd cywir ac yn amserol. Asesu statws perfformiad y gwasanaeth ynglŷn â gweithredu ar geisiadau a hysbysiadau budd-dal a gwirio bod y system budd-dal yn cael ei rheoli'n effeithiol a bod yr holl ddata yn cael ei ddiogelu'n briodol.

2. Prif Ddarganfyddiadau

- 2.1 Gwelwyd bod rheolaethau mewnol cryf yn bodoli o fewn trefniadau gweinyddu'r System Budd-daliadau.
 - 2.1.1 Bu newidiadau i strwythur yr Uned yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, penodwyd yr Uwch Swyddog Budd-dal yn Rheolwr Budd-daliadau. Ni phenodwyd Uwch Swyddog Budd-dal fel y cyfryw ond fe roddwyd cyfrifoldebau ychwanegol i eraill yn y tîm.
 - 2.1.2 Detholwyd sampl ar hap o geisiadau newydd gan wirio bod sgôr risg wedi ei gofnodi a'u bod wedi eu cyfrifo'n gywir a'u talu'n amserol. Yn ogystal gwiriwyd sampl o daliadau estynedig a cheisiadau am ôl-ddyddio a gwelwyd eu bod yn unol â'r rheoliadau cyfredol.
 - 2.1.3 Gwiriwyd paramedrau'r system budd-daliadau er mwyn sicrhau eu bod yn gyson gyda dogfen yr Adran Waith a Phensiynau 'Housing Benefit Circular - HB A12/2016'. Gwelwyd anghysondebau gyda chyfraddau 'Private Tenant Standard Amenities', cadarnhawyd bod y cyfraddau yn anghywir, maent eisoes wedi derbyn sylw gan y Rheolwr Budd-daliadau.
 - 2.1.4 Gwiriwyd ystadegau perfformiad yr Uned, sef y nifer o ddyddiau ar gyfartaledd a gymerwyd i brosesu cais budd-dal newydd a phrosesu hysbysiad newid mewn amgylchiadau. Mae perfformiad Gwynedd wedi disgyn ers y llynedd (gweler y tabl isod), fodd bynnag, wrth ei gymharu gyda pherfformiad Cymru gyfan a Phrydain mae'n parhau i fod yn dda (gweler y tabl isod).

<u>Gwynedd</u>	Ffigyrau Blynyddol 2016/17	Ffigyrau Chwarter 1 2017/18	Ffigyrau Chwarter 2 2017/18
Prosesu cais newydd (dyddiau)	16	19	20
Prosesu hysbysiad newid mewn amgylchiadau (dyddiau)	5	7	7

	Ffigyrau Chwarter 2 2017/18		
	Gwynedd	Cymru	Prydain
Prosesu cais newydd (dyddiau)	20	20	23
Prosesu hysbysiad newid mewn amgylchiadau (dyddiau)	7	6	8

3. Barn yr Archwiliad

- (A) Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn system budd-daliadau – adolygiad o’r rheolaethau allweddol gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol sydd mewn lle, a’u bod wedi eu dilyn.

STORIEL – TREFNIADAU RHEOLI'R CAFFI ECONOMI A CHYMUNED

1. Cefndir

- 1.1 Storiell yw'r enw newydd ar Amgueddfa ac Oriell Gwynedd, Bangor. Roedd y Cyngor wedi gosod cyfleusterau Caffi Storiell ar les er mwyn sicrhau incwm cyson, ond daeth y cytundeb yma i ben yn fuan yn 2018. Yn y cyfamser, penderfynodd yr Adran Economi a Chymuned i gynnal cyfnod arbrofol rhwng Ebrill a Medi 2018 lle bydd yr Adran yn gyfrifol am reoli a rhedeg y caffi.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas wedi eu sefydlu er mwyn i Gyngor Gwynedd ymgymryd â'r cyfrifoldeb o reoli a chynnal Caffi Storiell yn briodol ac yn unol â'r rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio fod trefniadau yn ddigonol o ran staffio, iechyd a diogelwch, trefniadau cyllidebol a chaffael a storio nwyddau a bwydydd.

3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Mae'r Adran Economi a Chymuned wedi ceisio sicrhau bod trefniadau addas mewn lle ar gyfer y cyfnod arbrofol gan sicrhau fod rheolau a pholisïau'r Cyngor yn cael eu dilyn lle'n briodol. Mae'r elfen anrhagweladwy o reoli busnes er mwyn gwneud elw am gyflwyno heriau newydd i'r Adran a bydd rhaid aros i weld sut mae'r cynllun yn esblygu i ddarganfod os bydd yn llwyddiannus. Er mwyn lliniaru nifer o'r risgiau a hwyluso'r cyfnod arbrofol, penderfynwyd y byddai staff y Siop a'r Amgueddfa yn Storiell yn derbyn cyfrifoldeb am rai o'r agweddau yn ymwneud â'r Caffi.
- 3.1.1 Mae trefniadau staffio yn eu lle, gyda swydd ddisgrifiadau wedi eu sefydlu ar gyfer dau aelod newydd o staff. Mae'r telerau a'r cytundebau wedi eu cadarnhau, er bod anghysondebau mewn oriau rhyngddynt a'r "Ffurflen Penodiad Newydd -TR139", ac mae'r staff eisoes wedi cychwyn ar raglen o hyfforddiant. Mae cyllideb wedi ei gosod ar gyfer costau staffio a'r ddau aelod newydd ar gytundeb oriau amrywiol sydd ar sail "rota" a delir drwy gyflwyno taflenni amser. Bydd angen monitro'r gyllideb yn ofalus os oes angen cyflogi staff achlysurol ychwanegol ar adegau prysur.
- 3.1.2 Darganfuwyd bod angen cadarnhau trefniadau archebu a chaffael nwyddau. Mae natur rhedeg caffi yn golygu y bydd angen i staff y caffi wneud archebion ar fyr rybudd yn aml. Mae'n bosib y gall hyn fod yn anodd i'w weithredu drwy'r system e-gaffael ac mae angen trafod y posibilrwydd o drefn ychwanegol ar gyfer mân archebion brys gyda'r Uned Gaffael, megis defnyddio Llyfr Archeb. Bydd hefyd angen sefydlu trefniant awdurdodi, gan ystyried caniatáu aelodau o staff i godi archebion heb awdurdodiad hyd at drothwy penodol drwy gysylltu yn uniongyrchol â'r cyflenwyr, er mwyn galluogi archebion byr rybudd. Bydd angen sicrhau bod rheolaethau cydadfer priodol mewn lle petai trefniant o'r fath yn cael ei fabwysiadu.
- 3.1.3 Swyddogion y Siop yn Storiell fydd yn gyfrifol am gyfrif a chyflwyno incwm y Caffi i'r banc, gan gynnwys cwblhau'r ffurflenni priodol ar gyfer yr Uned Incwm. Mae'r swyddogion yma eisoes yn delio gydag arian ac yn bancio incwm y Siop a'r Amgueddfa. Tybir mai hyn yw'r drefn fwyaf addas er mwyn sicrhau cywirdeb a chysondeb.

- 3.1.4 Gan nad oes llawer o le i storio nwyddau a bwydydd yn y gegin bydd angen monitro cyson i sicrhau fod nwyddau ar gael pan fydd angen eu defnyddio. Ar y llaw arall mae disgwyl y bydd y diffyg lle yma yn golygu na fydd gormod o nwyddau a bwydydd yn cael eu harchebu ac o bosib eu gwastraffu.
- 3.1.5 Bydd angen cysylltu â Gwasanaeth Iechyd a Diogelwch Gwynedd i sicrhau fod pob hyfforddiant angenrheidiol yn cael eu cyflawni gan yr aelodau staff newydd yn y caffi. Bydd gofynion ychwanegol oherwydd delio â bwyd a nwyddau glanhau yn ogystal â symud offer trwm. Mae'n hanfodol fod hyfforddiant ar hylendid bwyd a chodi a thrin pwysau yn cael eu cyflawni mor fuan â phosib. Bydd angen i'r staff newydd fod yn ymwybodol o'r gyfraith a threfniadau o ran delio a chemegau drwy dderbyn arweiniad ar reoliadau COSHH¹.
- 3.1.6 Mae'n hanfodol fod monitro cyson o'r datblygiadau yn cael eu cynnal a bod trafodaeth amserol er mwyn penderfynu os am ymestyn y cyfnod arbrofol neu ail dendro les y caffi. Er nad yw'r cyfnod o 6 mis yn gyfnod hir i roi asesiad manwl o'r llwyddiant, bydd angen trefniadau mewn lle o ran staffio i sicrhau ymrwymiad, neu os penderfynir gosod y caffi ar les unwaith eto bydd angen paratoi ar gyfer y broses dendro er mwyn sicrhau nad oes cyfnod hir o ddiffyg defnydd ac incwm o'r cyfleuster.

4. Barn yr Archwiliad

Tybir ei fod yn gynamserol i roi barn swyddogol gan nad oedd y caffi wedi ail agor yn ystod yr archwiliad. Mae'r Adran Economi a Chymuned wedi ymrwymo i weithredu ar y camau sydd wedi eu nodi yng nghorff yr adroddiad er mwyn gosod trefniadau cadarn ar gyfer rheoli Caffi Storiol.

¹ Control of Substances Hazardous to Health

**DOC FICTORIA
ECONOMI A CHYMUNED**

1. Cefndir

- 1.1 Cyngor Gwynedd sydd yn berchen ar Doc Fictoria ac fe reolir y Doc gan Ymddiriedolaeth Harbwr Caernarfon (YHC). Mae cytundeb ffurfiol yn bodoli rhwng Cyngor Gwynedd a YHC yn manylu ar y telerau ariannol yn ogystal â'r holl delerau perthnasol eraill.
- 1.2 Mae hyd at 20 o angorfeydd ar gyfer ymwelwyr i'r doc. Mae'r nifer angorfeydd ymwelwyr yn amrywio a hyn oherwydd gallai hyd bob cwch fod yn wahanol. Mae bloc toiledau a chawodydd ar gael i ymwelwyr, wi-fi am ddim, gwe-gamerau a chyfleusterau ailgylchu. Mae disel coch hefyd yn cael ei werthu yno.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod rheolaethau mewnol yn bodoli ac yn cael eu gweithredu yn Doc Fictoria. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu archwilio sampl o drafodion ariannol o'r cyfriflyfr i'r datganiadau incwm a gwariant misol a dderbyniwyd gan Ymddiriedolaeth Harbwr Caernarfon yn ogystal â'r cofnodion a gedwir yn y Doc ar gyfer y flwyddyn ariannol 2017/18. Yn ogystal, gwiriwyd y cytundeb sydd rhwng Cyngor Gwynedd ac Ymddiriedolaeth Harbwr Caernarfon, rheolaeth stoc, trefniadau yswiriant a.y.b.

3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Gwelwyd bod rheolaethau priodol yn bodoli yn Noc Fictoria ond bod angen tynhau ar rai agweddau ohonynt.
- 3.1.1 Mae pob gwerthiant o ddisel yn cael ei dderbynebu drwy ddefnyddio'r llyfr derbynebau pwrpasol sydd wedi ei baratoi gan yr YHC ac sydd wedi ei ragrifo. Os yw cwsmer yn cwblhau taliad gyda cherdyn maent yn derbyn derbynneb o'r peiriant cerdyn, mae'r peiriant cerdyn yn argraffu dwy dderbynneb, sef copi'r cwsmer a chopi sy'n cael ei gadw i gysoni'r incwm. Os yw cwsmer yn talu am drydan neu ymweliad yn y Doc gydag arian parod nid yw pob gwerthiant yn cael ei dderbynebu. Yr eglurhad a rhoddwyd am hyn gan y Doc Feistr oedd diffyg amser.
- 3.1.2 Nid yw rhestr ffioedd Doc Fictoria sydd wedi cael ei gytuno gan y Cyngor yn gytûn gyda'r rhestr ffioedd sydd ar wefan YHC. Yn benodol, gwelwyd anghysondebau yn y ffioedd trydan. Gweler y tabl isod yn cymharu'r prisiau trydan:

	Ffioedd CG	Ffioedd YHC
Angorfeydd Blynyddol	£16/medr +TAW (o dan adolygiad)	£11.93/medr +TAW
Ymwelwyr (dyddiol)	£4.15 (yn cynnwys TAW)	£3.50 (yn cynnwys TAW)
Ymwelwyr (wythnosol)	£15.60 (yn cynnwys TAW)	£12 (yn cynnwys TAW)

- 3.1.3 Mae ffioedd trydan ar gyfer dalwyr safle cwch blynyddol o dan adolygiad ac ar hyn o bryd mae'r ffi yn cael ei gyfrifo yn seiliedig ar gostau trydan y flwyddyn flaenorol. Gwelwyd gwahaniaeth yn y ffi a godir ar ymwelwyr dyddiol ond wrth wirio cofnodion 'Payments Received Sheet' gwelir mai £3 codwyd ar ymwelwyr, nid £3.50 na £4.15.
- 3.1.4 Ffi'r Cyngor ar gyfer cofrestru diddordeb rhestr aros yw £100 (yn cynnwys TAW) ac mae hyn wedi ei nodi yn glir ar wefan YHC hefyd. Gwelwyd bod symiau amrywiol wedi eu derbyn ac eglurwyd mai £40 oedd y ffi a godwyd yn hanesyddol a dyma sydd wedi bod yn cael ei godi hyd yn ddiweddar. Mae £100 nawr yn cael ei godi ar gyfer cofrestru diddordeb rhestr aros.
- 3.1.5 Wrth gysoni cofnodion ymwelwyr a gwerthiant disel a thrydan gwelwyd bod llawer o waith a chymau gweinyddol yn rhan o'r broses. Mae cofnod o gychod sydd yn ymweld â'r Doc yn cael ei gadw ar gerdyn 'Cofnodi Ymwelwyr' pwrpasol, mae'r wybodaeth yma yn cael ei drosglwyddo i'r daflen 'Record of Casual Visitors' a cofnodir gwerthiant disel ar daflen bwrpasol. Mae'r wybodaeth yma wedyn yn cael ei nodi ar daflenni 'Payments Received Sheet', caiff yna eu trosglwyddo i swyddfa YHC. Ymddengys bod y cofnodi yn llafurus ac ar adegau yn cael ei ddyblygu.
- 3.1.6 Mae'r Pen Swyddog Morwrol a'r Cymhorthydd Gweinyddol yn gwirio'r anfonebau a dderbynnir gyda'r datganiadau gwariant yn fisol ac yn eu cwestiynu petai angen. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf nid ydynt wedi bod yn archwilio'r ffigyrau incwm yn fanwl. Nid ydynt yn derbyn dadansoddiadau manwl o'r incwm.
- 3.1.7 Mae Glanhawraig yn cael ei chyflogi gan YHC i lanhau adeiladau Doc Fictoria ond daeth i'r amlwg ei bod yn cael ei thalu gydag arian parod felly nid oes trefniadau ar gyfer talu treth ac yswiriant gwladol. Os telir gydag arian parod dylai'r gweithiwr gytuno i wneud hyn, dylid hysbysu Cyllid a Thollau ei Mawrhydi (HMRC) o'r trefniadau a sicrhau bod y symiau cywir o dreth a chyfraniadau yswiriant gwladol yn cael eu talu. Cafodd hyn ei amlygu yn adroddiad archwilio 'Doc Fictoria' a gyhoeddwyd yn 2007 ond ni weithredwyd ar yr argymhelliad a wnaethpwyd.
- 3.1.8 Y Doc Feistr yn unig sydd yn archebu nwyddau pan mae'n gweld bod y stoc yn mynd yn isel a gan amlaf byddai'n gwirio'r nwyddau ar ôl eu derbyn. Fodd bynnag, nid oedd ganddo gynllun stoc ac nid oedd gwiriadau stoc yn cael eu cynnal.

4. Barn yr Archwiliad

(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau Doc Fictoria gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r swyddogion perthnasol wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Doc Feistr i sicrhau bod derbynneb yn cael ei roi ar gyfer pob taliad a wnaed gydag arian parod drwy ddefnyddio llyfr derbynebau pwrpasol.
- Ymddiriedolaeth Harbwr Caernarfon i sicrhau bod y ffioedd cywir yn cael eu codi ar y cwsmeriaid a diweddarau eu gwefan gyda'r wybodaeth gyfredol.
- Lliflinio'r drefn o gofnodi ymweliadau, gwerthiant disel a thrydan.
- Pen Swyddog Morwrol i dderbyn dadansoddiad o'r incwm fel bod modd ei archwilio ac adnabod camgymeriadau.
- Ymddiriedolaeth Harbwr Caernarfon i hysbysu CThM bod y Lanhawraig yn cael ei thalu gydag arian parod a sicrhau bod y symiau cywir o dreth talu wrth ennill (PAYE) ac yswiriant gwladol yn cael ei dalu yn unol â'r gofynion.
- Doc Feistr i lunio cynllun stoc a chynnal gwiriadau stoc yn fisol.

TELEOFAL OEDOLION, IECHYD A LLESIANT

1. Cefndir

1.1 Mae Cyngor Gwynedd wedi darparu gwasanaeth Teleofal i drigolion Gwynedd ers 2009. Bu newidiadau yn ddiweddar a phenderfynwyd mewnoli'r gwasanaeth gosod, cynnal a thrwsio cyfarpar, comisiynwyd hyn i gwmni allanol yn flaenorol. Mae gwasanaeth Galw Gofal sef canolfan fonitro 24awr i ymateb i alwadau Teleofal defnyddwyr gwasanaeth Gwynedd yn gweithredu o ddau safle, un yn Llangefni a'r llall ym Mae Colwyn. Mae Cyngor Gwynedd ynghyd â Chyngor Ynys Môn a Chyngor Conwy yn rhan o bartneriaeth ranbarthol, sydd yn cael ei harwain gan Gyngor Conwy. Mae Teleofal yn gweithio drwy ddefnyddio amryw o synwryddion yn y cartref sydd yn anfon neges uniongyrchol i'r ganolfan fonitro pe byddai argyfwng. Bydd swyddog o'r ganolfan yn siarad gyda'r defnyddiwr drwy uchelseinydd a galw perthynas, ffrind neu'r gwasanaethau argyfwng.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod y rheolaethau mewnol sydd ynghlwm â threfniadau darparu a gweinyddu Teleofal yng Ngwynedd yn ddigonol. Roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio trefniadau'r Cyngor o ddarparu, cynnal a chadw offer Teleofal i ddefnyddwyr y gwasanaeth a bod hynny'n cael ei wneud cyn gynted â phosib. Yn ogystal, sicrhawyd bod cytundeb priodol mewn lle rhwng y Cyngor a'r darparwr allanol a bod trefniadau casglu incwm y Gwasanaeth yn briodol.

3. Prif Ddarganfyddiadau

3.1 Mae trefniadau Teleofal newydd yn weithredol ers Ionawr 2018, ble y bu i elfennau o'r gwasanaeth gael eu mewnoli. Mae ceisiadau/archebion am wasanaeth Teleofal nawr yn dod yn uniongyrchol drwy Adran Eiddo'r Cyngor a chaiff y gwaith gosod, cynnal a chadw ei gyflawni gan swyddogion yr Adran. Mae llawer o waith wedi ei wneud er mwyn lliflinio a symleiddio'r broses fel bod modd cyflawni pwrpas y Gwasanaeth Teleofal, sef, "Helpa fi fyw fy mywyd fel yr ydwyf i eisiau drwy ddefnyddio technoleg gynorthwyol".

3.2 Mae gwefan Cyngor Gwynedd wedi ei diweddarau i gynnwys y wybodaeth a'r manylion cyswllt cyfredol. Nid yw'r manylion cyswllt wedi eu diweddarau ar wefan Galw Gofal, maent wedi cael eu hysbysu o hyn ond nid oes gweithrediad wedi bod hyd yma. Darganfuwyd hen bamffledi gyda'r manylion cyswllt anghywir yn nerbynfa Penrallt, hysbyswyd y Gwasanaeth o hyn ac mae trefniadau wedi eu rhoi ar waith i adnabod pa sefydliadau mae'r pamffledi yma am fod ynddynt gyda'r bwriad o gael y gosodwyr i'w casglu tra yn yr ardal. Er hyn, deallir fod trefniadau mewn lle i sicrhau nad oes galwadau ffôn yn cael eu methu os bydd unrhyw un yn defnyddio gwybodaeth o bamffled sydd bellach ddim yn gyfredol. Mae pamffledi newydd wedi eu creu, bydd y rhain yn cael eu dyrannu unwaith mae'r ffi wythnosol wedi ei gytuno.

- 3.3 Mae gosodwyr yr offer yn mynd a chopi papur o gytundeb Teleofal i gartref y defnyddwyr. Yn ogystal, gofynna'r gosodwyr i'r defnyddwyr arwyddo 'ap' sydd ganddynt ar eu ffonau, fel cadarnhad eu bod yn derbyn yr amodau a'r telerau. Unwaith mae'r defnyddiwr wedi llofnodi, caiff y llofnod ei hanfon yn awtomatig i System TF Eiddo sef y system a ddefnyddir i gofnodi a disgrifio'r "job". Fodd bynnag, ar hyn o bryd, llun yn unig o'r llofnod sydd i'w weld ar y system. Eglurwyd bod yr Adran Eiddo yn gweithio ar gael brawddeg ychwanegol ar yr 'ap' ble mae'r defnyddwyr yn arwyddo sy'n nodi eu bod yn cytuno ac yn derbyn y telerau, byddai hyn wedyn yn ymddangos gyda'r llofnod ar System TF.
- 3.4 Nid oes cytundeb lefel gwasanaeth (CLG) wedi ei sefydlu rhwng y Gwasanaeth Teleofal a'r Adran Eiddo ar hyn o bryd. Bydd y Rheolwr Datblygu Gwasanaeth Technoleg Cynorthwyol Gwynedd yn ystyried y mesurau cyflawni wrth lunio'r CLG, bydd y rhain yn unol â phwrpas y gwasanaeth.
- 3.5 Nid oes cofnodion stoc ffurfiol. Mae stoc Gofal a Thrwsio Gwynedd a Môn wedi ei drosglwyddo i storfa Gyngor Gwynedd ond ni etifeddwyd cofnodion ganddynt. Mae offer newydd yn cael ei archebu, mae offer yn cael ei ddychwelyd ac mae offer yn gadael y storfa i'w gael ei osod. Mae ystyriaeth wedi ei roi i system sganio cod bar fuasai wedi cysylltu gyda Galw Gofal ond mae angen trafodaethau pellach cyn symud ymlaen.
- 3.6 Mae swyddogion wedi eu penodi i ymgymryd â'r gwaith gosod offer Teleofal, gydag un ohonynt wedi trosglwyddo ar delerau TUPE o Gofal a Thrwsio Gwynedd a Môn. Er bod y rheolwr wedi dechrau'r broses o dderbyn dadleniadau DBS ar gyfer y swyddogion yma ym mis Ionawr 2018, gwelwyd erbyn hyn mai un yn unig sydd wedi derbyn dadleniad tra bod y swyddog arall yn parhau i fod yn y broses o'i dderbyn. Mae bwriad cael swyddogion eraill o'r Adran Eiddo i gynorthwyo gyda'r gwaith newid batris mewn offer a.y.b., mae'r swyddogion yma wedi derbyn neu yn y broses o adnewyddu eu dadleniadau. Nid oedd pob swydd wedi eu hadnabod yn y System Swyddi fel rhai sydd angen dadleniad DBS hyd nes yn ddiweddar, felly gall hyn fod wedi cyfrannu tuag at yr oediad o ddilyn i fyny statws dadleniad y swyddog.

4. Barn yr Archwiliad

(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau Teleofal gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r swyddogion perthnasol wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Sicrhau bod gosodwyr yn casglu hen bamffledi Teleofal.
- Llunio poster gyda manylion cyswllt Teleofal a'i roi yn y sefydliadau yma gan nad yw'r pamffled newydd yn barod eto.
- Trafod ymhellach gyda gweinyddwyr System TF i geisio cael geiriad ar yr 'ap' fel cadarnhad bod y defnyddwyr yn cytuno gydag amodau a thelerau'r cytundeb.
- Llunio cytundeb lefel gwasanaeth rhwng Gwasanaeth Teleofal a'r Adran Eiddo gan sicrhau bod mesurau cyflawni yn cael eu sefydlu a'u cytuno.
- Sefydlu cynllun rheoli stoc.
- Sicrhau bod pob swyddog sy'n ymgymryd â'r gwaith yn derbyn dadleniad DBS.

**TAI Â CHEFNOGAETH
OEDOLION, IECHYD A LLESIANT**

1. Cefndir

1.1 Mae naw Tŷ Cefnogol yng Ngwynedd, sydd yn cefnogi cleientiaid dros 18 mlwydd oed gydag anabledau dysgu i fyw bywyd lled-annibynnol, gyda rhai tai yn gartref i hyd at 4 cleient.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau ariannol a diogelwch sampl o 'Dai Gyda Chefnogaeth' yn briodol ac yn unol â rheolau a gweithdrefnau'r Cyngor wrth ganiatáu'r cleientiaid i fyw'n lled-annibynnol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio trefniadau ariannol ynghyd â threfniadau rheolaeth sampl o'r tai.

3. Prif Ddarganfyddiadau

3.1 Ymwelwyd â thri tŷ yn ystod yr archwiliad, sef Bryn Afon, Dyffryn Ardudwy a 106 Lôn Abererch, Pwllheli, sydd dan reolaeth Rheolwr Tai â Chefnogaeth, a 4 Bryn Rhos, Caernarfon, sydd dan reolaeth y Rheolwr Gofal Cofrestredig. Yn gyffredinol, gwelwyd bod trefniadau addas mewn lle, ond bod angen tynhau ar yr agweddau canlynol er mwyn lliniaru'r risgiau amlygwyd.

3.1.1 Gwelwyd nad oedd profion tân yn cael eu cynnal yn amserol yn 4 Bryn Rhos, ac nad oedd cofnod o ymweliadau a phrofion 'Snowdonia Fire Protection' yn 106 Lôn Abererch. Fodd bynnag, cadarnhaodd y Rheolwr Tai â Chefnogaeth iddynt ymweld yn rheolaidd. Yn ogystal, gwelwyd mai Cynllun Rheoli Tân dyddiedig 2008 oedd yn y tai. Anfonwyd y fersiwn gyfredol, ddyddiedig 2017 i'w sylw yn dilyn yr ymweliadau.

3.1.2 Gwelwyd nad oedd asesiadau risg yn cael eu harwyddo a'u dyddio yn dilyn adolygiadau, gan roi'r argraff nad oedd adolygiad wedi ei gynnal ers dyddiad creu'r asesiad. Derbyniwyd cadarnhad y caiff hyn ei wneud o hyn ymlaen.

3.1.3 Wrth adrodd ar ddamweiniau, nid oes copi o ffurflenni HS11 yn cael eu cadw ar gyfer pob tŷ. Cadarnhaodd y Rheolwr Tai â Chefnogaeth fod y gwreiddiol yn cael ei anfon at yr Uned Iechyd a Diogelwch, gan adael y tai heb gofnod. Mynegwyd y bydd copi yn cael ei Gadw yn y tai o hyn ymlaen.

3.1.4 Gwelwyd nad oedd gwiriadau stoc meddyginiaeth yn cael eu cynnal ym Bryn Afon nac yn 106 Lôn Abererch, er y dylid eu cynnal yn wythnosol. Yn yr un modd, nid yw tymheredd yr ystafell yn cael ei fonitro yn 4 Bryn Rhos. Cadarnhaodd y Rheolwr Gofal Cofrestredig y byddai cofnod yn cael ei gadw o hyn ymlaen.

3.1.5 Yn gyffredinol, gwelwyd nad oedd hyfforddiant y Gweithwyr Cefnogol yn gyfredol, gyda 'cymwysterau' rhai wedi dod i ben, ac eraill heb eu hyfforddi mewn meysydd penodol o gwbl. Gwiriwyd cofnodion 15 Gweithiwr Cefnogol, 5 ym mhob tŷ. Gwelwyd mai ond 5 ohonynt oedd gyda hyfforddiant meddyginiaeth a hyfforddiant tân cyfredol. Cadarnhaodd y Rheolwr Tai â Chefnogaeth ei fod yn anodd cael llefydd ar gysiau hyfforddiant tân, gyda'r llefydd yn llenwi yn sydyn.

- 3.1.6 Nid yw ceisiadau imprest yn cael eu cyflwyno yn rheolaidd. Roedd y Rheolwr Tai â Chefnogaeth eisoes yn ymwybodol o hyn a cadarnhaodd ei bod yn ymdrechu i'w cyflwyno yn fwy aml. Gwelwyd fod cyfrifon 106 Lôn Abererch a Bryn Afon mewn dyled o £640 a £5,000 yn ôl eu trefn ar ddechrau mis Mawrth 2018.
- 3.1.7 Gwelwyd fod cyfraniadau cleientiaid Bryn Afon tuag at gostau bwyd y tŷ yn cael eu talu allan o'r cyfrif imprest, cyn wedyn cael eu had-dalu i'r cyfrif o gyfrifon banc y cleientiaid unigol. Cadarnhaodd y Swyddog Rheoli Cyllid ac Asedau Cleientau fod y drefn yma wedi ei sefydlu gan fod lleoliad y tŷ yn ei wneud yn anymarferol i'r Gweithwyr Cefnogol ymweld â Swyddfeydd y Cyngor ar gyfer casglu arian parod, fel y drefn mewn nifer o dai eraill. Ychwanegodd bod trafodaethau wedi eu cynnal yn y gorffennol ar gyfer agor cyfrif banc personol i bob tŷ, gyda chyfraniadau bwyd yn cael eu talu yn syth iddo. Gall y gweithwyr wedyn ymweld ag unrhyw beiriant arian ar gyfer ei dynnu allan. Nid yn unig buasai hyn wedi hwyluso'r broses i'r Gweithwyr Cefnogol, gan ryddhau mwy o'u hamser ar gyfer gofalu am y cleientiaid, ond y buasai'n golygu fod pob tŷ yn gyson yn eu trefniadau. Cafodd y syniad ei gefnogi gan Reolwyr y tai, fodd bynnag, er trafodaethau a chyfarfodydd gyda'r banc, ni weithredwyd ymhellach. Mynegodd y Swyddog Rheoli Cyllid ac Asedau Cleientau ei awydd i ail-gydio yn y syniad. Cytunodd y Rheolwr Gofal Cofrestredig i'w drafod gyda'r Rheolwr Darparu a Datblygol Anabledd Dysgu.
- 3.1.8 Gwelwyd fod gorwario sylweddol eleni ar gyllideb lwfans teithio Lôn Abererch, ble mae tanwario yn erbyn y tai eraill. Darganfuwyd fod ceisiadau costau teithio'r Rheolwr Tai â Chefnogaeth a gyflwynwyd drwy hunanwasanaeth i gyd wedi eu talu o god gwariant Lôn Abererch, er bod pob siwrnai i dai eraill. Cadarnhaodd y Gwasanaeth Cefnogol nad oedd gan hunanwasanaeth y gallu ar hyn o bryd i rannu costau. Cadarnhaodd y Cymhorthydd Cyfrifeg eu bod yn hapus i'r Rheolwr barhau i gyflwyno ceisiadau drwy hunanwasanaeth, ac y byddent yn rhannu'r gost rhwng y tai drwy drosglwyddiadau yn y cyfriflyfr.

4. Barn yr Archwiliad

(C) Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol yn nhrefniadau 'Tai Gyda Chefnogaeth' gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth. Mae'r Rheolwyr wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Sicrhau fod profion tan yn cael eu cynnal a'u cofnodi yn amserol.
- Dyddio ac arwyddo adolygiadau asesiadau risg.
- Gwiriadau stoc meddyginiaeth yn cael eu cynnal a'u cofnodi yn wythnosol.
- Sicrhau fod tymheredd yr ystafelloedd ble cedwir meddyginiaeth yn cael ei fonitro a'i gofnodi yn ddyddiol.
- Sicrhau fod hyfforddiant Gweithwyr Cefnogol yn gyfredol, gan drefnu hyfforddiant tân a meddyginiaeth yn benodol ar gyfer y dyfodol agos.
- Sicrhau fod ceisiadau imprest yn cael eu cyflwyno yn aml, ac nad ydynt am swm uwch na 2/3 lefel y cyfrif.
- Ystyried y buddiannau o sefydlu trefn newydd ar gyfer derbyn cyfraniadau y cleientiaid tuag at gostau bwyd y tai.

Y FRONDEG
OEDOLION, IECHYD A LLESIANT

1. Cefndir

- 1.1 Cartref preswyl sy'n darparu gofal i hyd at naw o oedolion sydd ag anableddau dysgu yw Cartref Y Frondeg, Caernarfon. Gan fod Rheolwr newydd yn y cartref ers Ionawr 2018, penderfynwyd na roddir barn ar yr archwiliad, dim ond camau gweithredu. Cynhelir archwiliad llawn ar y cartref yn ystod blwyddyn ariannol 2018/19.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau rheoli a chynnal Cartref Y Frondeg yn briodol ac yn unol â rheoliadau a safonau perthnasol. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio bod trefniadau'r cartref yn ddigonol o ran gweinyddiaeth a staffio, rheolaeth gyllidebol, caffael nwyddau a derbyn incwm, iechyd a diogelwch a monitro perfformiad ynghyd â sicrhau bod y defnyddwyr gwasanaeth a'u heiddo'n cael eu diogelu.

3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Derbyniwyd copi drafft o'r datganiad o ddiben gan y Rheolwr. Roedd yn cyfarfod gofynion AGGCC o'u hadroddiad (Ionawr 2018) a'r rhan fwyaf o'r gofynion ar gyfer datganiad o ddiben. Nid oedd gwybodaeth wedi'i gynnwys am bolisi 'rheoli ymddygiad' y cartref. Doedd dim gwybodaeth ychwaith am y trefniadau a wneir i ryddhau ymrwymiad person cofrestredig o dan reoliad 12 (4)(b) o Reoliadau Cartrefi Gofal Cymru (2002).
- 3.2 Gwiriwyd cynlluniau gofal sampl o 3 preswlydd a gwelwyd bod un wedi ei ddiweddarau ond nad oedd cynlluniau y ddau arall yn gyfredol. Roedd y cynlluniau yn gynhwysfawr ond angen eu diweddarau. Mynegodd y Rheolwr bod staff y cartref yn y broses o ddiweddarau cynlluniau gofal pob preswlydd.
- 3.3 Ni welwyd cytundeb rhwng y preswlydd a'r Cyngor ar gyfer y sampl o 3 preswlydd a ddetholwyd.
- 3.4 Gwelwyd tystysgrifau hyfforddiant o fewn ffeiliau unigol aelodau o staff. Roedd y rhan fwyaf o staff wedi derbyn hyfforddiant perthnasol ond bod rhai wedi dod i ben. Cytunodd y Rheolwr buasai taenlen i fonitro dyddiadau hyfforddiant y staff yn ddefnyddiol ac yn sicrhau bod hyfforddiant gweithwyr y cartref yn gyfredol.
- 3.5 Cadarnhaodd y Rheolwr ei bod yn gweithio tuag at gymhwyster QCF lefel 5. Mae'r lefel yma o gymhwyster perthnasol yn ofynnol i fod yn rheolwr cofrestredig felly bydd 'dim Rheolwr cofrestredig' yn fethiant i gydymffurfio gyda AGGCC nes y bydd y cymhwyster wedi'i ennill.
- 3.6 Roedd diffyg goruchwyliaeth yn bryder gan AGGCC a gwelwyd bod diffyg wedi bod yn y maes dros rai misoedd. Roedd y Rheolwr wedi llwyddo i gynnal sesiynau goruchwyllo gyda 13 aelod o staff ar adeg yr ymweliad ac roedd sesiynau goruchwyliaeth ar y gweill i weddill y staff.
- 3.7 Ni welwyd ffurflenni 'Eitemau Personol' ar gyfer y preswylwyr. Roedd y Rheolwr wedi trefnu i gyfarfod â Rheolwr cartref Tan Y Marian i gael gweld enghreifftiau o ddogfennau cyffelyb.

- 3.8 Mae bysellbad ar ddrws y swyddfa ac ar ddrws yr ystafell feddyginiaeth. Fodd bynnag, roedd codau'r ystafelloedd yma wedi eu hysgrifennu a'u rhoi ar y drws fel bod modd i unrhyw un gael mynediad. Mynegodd y Rheolwr nad oedd eisiau cael drws ei swyddfa wedi cloi yn y dyfodol i'r staff gael mynediad at gynlluniau gofal a pholisïau a.y.b.
- 3.9 Gwiriwyd dogfennau tân y cartref cedwir yn y bocsglas gan gynnwys y Llyfr Log Tân. Nid oedd cofnodion clir bod y profion yn cael eu cynnal yn unol â'r gofyn. Gwelwyd bod rhai cofnodion heb eu cyflawni gyda llofnod ond dim dyddiad a.y.b.
- 3.10 Gwelwyd asesiadau risg ar gyfer y gegin oedd wedi eu hadolygu ym mis Ionawr gan y Cogydd. Ni welwyd asesiadau risg cyffredinol y cartref. O'r sampl o 3 preswyllydd, gwelwyd nad oedd asesiadau risg ar gyfer 2 ohonynt yn gyfredol. Mynegodd y Rheolwr bod cynllun ar y gweill i ddiweddarau'r rhain yn ogystal ag ymweliad i'r cartref gan Swyddog Iechyd a Diogelwch i sicrhau safonau.
- 3.11 Gwelwyd bod 1 aelod o staff heb gymhwyster o gwbl a bod 5 ble roedd eu hyfforddiant yn hŷn na 3 mlynedd neu yn dod i ben felly angen ei adnewyddu. Gwelwyd bod pob aelod staff o'r sampl wedi mynychu hyfforddiant diogelu ond roedd rhai angen eu hadnewyddu. O ran DBS, roeddent yn gyfredol ar gyfer pob aelod o staff o'r sampl oni bai am un. Gwnaethpwyd y Rheolwr yn ymwybodol o'r achos a chytunodd i weithredu.
- 3.12 Gwelwyd taflen o lofnodion a llofnodion byrion staff ag awdurdod i arwyddo dogfennau meddyginiaeth. Holwyd y Swyddog Mewn Gofal ynglŷn â phroffion cymhwysedd a dywedodd eu bod yn cael eu cynnal weithiau, nid oedd yn ymddangos bod trefniant blynyddol fel y disgwylir; gwelwyd mai dau aelod o staff oedd gyda chofnod o brawf cymhwysedd yn eu ffeiliau. Gwelwyd bod copi o'r Polisi Meddyginiaeth ar gael i staff yn yr ystafell feddyginiaeth ond dim ond 4 o'r sawl oedd yn gweinyddu meddyginiaeth oedd wedi arwyddo i gadarnhau eu bod wedi darllen a deall y polisi. Roedd bysellbad wedi ei osod ar ddrws yr ystafell feddyginiaeth, fodd bynnag mae côd y bysellbad wedi ei gofnodi a'i roi ar flaen y drws fel bod modd i unrhyw un cael mynediad. Gwiriwyd cofnodion tymheredd yr oergell feddyginiaeth a gwelwyd bod cofnodion cyson a chywir yn cael eu cadw. Er hyn, roedd y thermometr yn arddangos bod tymheredd yr oergell yn 8.6°C yn ystod yr ymweliad, sydd uwch ben y trothwy uchaf o 8°C nodir ym Mholisi Feddyginiaeth y Cyngor.

4. Barn yr Archwiliad

Tybir ei fod yn gynamserol i roi barn swyddogol ar yr archwiliad gan fod y cartref yn y broses o weithredu ar argymhellion adroddiad y AGGCC a amlinellodd ddiffygion cydymffurfio a bydd archwiliad llawn yn cael ei gynnal ym mlwyddyn ariannol 2018/19. Mae'r Cartref wedi ymrwmo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Parhau i ddiweddarau cynlluniau gofal preswylwyr a sicrhau eu bod yn cynnwys cytundebau, asesiadau risg a rhestrau eiddo.
- Llunio taenlen o hyfforddiant staff a'i chadw'n gyfredol i sicrhau bod pob aelod o staff yn derbyn yr hyfforddiant cywir a bod diweddariadau cymwysterau yn digwydd yn amserol.
- Creu asesiadau risg ar gyfer risgiau rhesymol y cartref a'r preswylwyr a'u diweddarau fel yr angen neu yn flynyddol ar y lleiaf.
- Parhau i oruchwylio staff a sicrhau eu bod yn cael eu cynnal pob 2 fis.

- Sicrhau bod archebion yn cael eu creu a'u cofnodi'n amserol a bod anfonebau sy'n cyrraedd y cartref yn cael eu dyddio gyda stamp neu law.
- Creu rhestr eiddo ar gyfer y cartref a'i adolygu'n flynyddol.
- Sicrhau nad oes gan bawb fynediad i'r ystafell feddyginiaeth drwy rannu côd y drws â'r unigolion sydd ei angen yn unig.
- Sicrhau bod y polisïau sydd ar gael i staff y cartref yn rai cyfredol.
- Gwirio statws dadleniadau DBS pob aelod o staff.
- Creu ceisiadau imprest yn fisol a sicrhau bod y derbynebau yn ddilys.
- Sicrhau bod y cofnodion o staff sydd a hawl i lofnodi/gweinyddu meddyginiaeth yn gyfredol.
- Cynnal profion cymhwysedd meddyginiaeth yn flynyddol a sicrhau bod y staff perthnasol yn darllen ac arwyddo'r polisi Meddyginiaeth.
- Sicrhau bod y datganiad o ddiben terfynol yn cynnwys gwybodaeth am bolisi rheoli ymddygiad y Cartref ac am y trefniadau a wneir i ryddhau ymrwymiad person cofrestredig o dan reoliad 12 (4)(b).
- Sicrhau bod y rhaglen waith yn cael ei dilyn i weithredu ar yr argymhellion a dderbyniwyd gan AGGCC yn eu hadroddiad dyddiedig Ionawr 2018.

**TREFNIADAU AR GYFER PLANT YN GADAEI GOFAL
PLANT A CHEFNOGI TEULUOEDD**

1. Cefndir

1.1 Trefniant a sefydlwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2015 yw 'Pan Fydda i'n Barod', lle mae person ifanc mewn gofal maeth yn parhau i fyw gyda'u cyn-ofalwr maeth y tu hwnt i 18 oed. Yn dechnegol, mewn trefniant 'Pan Fydda i'n Barod', mae'r gofalwr yn dod yn landlord y person ifanc. Sefydlwyd y cynllun er mwyn paratoi awdurdodau lleol ar gyfer eu dyletswyddau newydd o dan drefniadau byw ôl-18 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle ar gyfer plant mewn gofal sy'n dymuno parhau i fyw gyda'u gofalwyr maeth ar ôl iddynt droi'n 18 oed. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu dethol sampl o bobl ifanc gan sicrhau bod y Cyngor wedi cyflawni eu dyletswyddau cyfreithiol o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a Chanllaw Arfer Da Pan Fydda i'n Barod, gan baratoi cynlluniau priodol, megis 'Cynlluniau Llwybr' a 'Pan Fydda i'n Barod' ar eu cyfer.

3. Prif Ddarganfyddiadau

3.1 Ar amser yr archwiliad, roedd chwe pherson ifanc ar y cynllun 'Pan Fydda i'n Barod', gyda dau arall ar drothwy cael eu sefydlu arno. Gwiriwyd system WCCIS² er mwyn cadarnhau bod trywydd o gefnogaeth gan y Cyngor i baratoi pobol ifanc am drefniadau byw ôl-18, a hynny yn dechrau cyn i'r person droi yn 16 oed. Wrth ymgymryd â'r archwiliad, mae'n bwysig cymryd i ystyriaeth amgylchiadau amrywiol rhai o'r bobl ifanc, a'r effaith gaiff y rhain ar drefniadau'r Gwasanaeth.

3.1.1 Disgwylir i'r Cyngor lunio cynllun llwybr i bob plentyn sy'n derbyn gofal cyn iddynt gael eu cyfeirio at y tîm ôl-16, er mwyn asesu eu hanghenion ac i gynorthwyo'r person ifanc i symud o fod mewn gofal i fod yn oedolyn. O gofnodion ac atodiadau system WCCIS, darganfuwyd nad oedd asesiad a chynllun llwybr bob amser mewn lle erbyn pen-blwydd y person ifanc yn 16, a gall safon y cynlluniau amrywio. Fodd bynnag, yn yr achosion yma, roedd cofnodion ymweliadau neu gyfarfodydd 'Adolygiad Plentyn / Person Ifanc sy'n Derbyngofal' yn datgan bod dymuniadau byw'r dyfodol wedi cael eu trafod. Mae'r Tîm ôl-16 yn awyddus i newid eu trefniadau fan hyn, drwy adnabod y pobl ifanc hynny sy'n nesáu at 16 oed a bod yn fwy rhagweithiol yn eu trefniadau fel bod cynllun llwybr yn ei le pan maent yn trosglwyddo at y tîm yn hytrach na disgwyl am gyfeiriad gan y Gweithiwr Cymdeithasol. Caiff y cynlluniau llwybr eu hadolygu mewn adolygiadau statudol 6 misol, a gwelwyd o'r cofnodion bod y rhan helaeth o'r cyfarfodydd yn digwydd o fewn yr amserlen yma.

² Welsh Community Care Information System

- 3.1.2 Mynegir Canllaw Arfer Da 'Pan Fydda i'n Barod': *"Unwaith ei bod hi'n amlwg fod y person ifanc a'u gofalwr maeth yn dymuno cychwyn trefniant 'Pan Fydda i'n Barod', bydd angen i chi drefnu cyfarfodydd i gynllunio manylion y trefniant. Mae'n arfer da i gadw y rhain ar wahân i gyfarfodydd adolygu LAC, gan fod gan adolygiadau LAC swyddogaeth ehangach."* Darganfuwyd fod cyfarfodydd er mwyn trafod trefniadau 'Pan Fydda i'n Barod' yn cael eu cynnal, ond nid oes cofnodion penodol o'r cyfarfodydd yma yn cael eu cadw ar WCCIS.
- 3.1.3 Un o'r gwersi sydd wedi ei ddysgu yw'r angen i godi ymwybyddiaeth rhieni maeth am oblygiadau ariannol 'Pan Fydda i'n Barod' yn gynt, er mwyn sicrhau ymrwymiad cynnar i'r trefniadau neu i rhoi rhagor o amser ar gyfer cynllunio am drefniadau amgen. Mae'r Gwasanaeth wedi adnabod yr angen i gynnal sesiynau hyfforddiant i rieni maeth, a phwysleisio iddynt goblygiadau ariannol 'Pan Fyddai i'n Barod'. Mae ansicrwydd yn gallu cael effaith difrifol ar bobl ifanc a mae'n hanfodol bod trefniadau cadarn wedi eu cytuno cyn gynted â phosib.
- 3.1.4 Mae'r Cyngor wedi sefydlu Panel Rhiant Corfforaethol yn unol â'i gyfrifoldeb i weithredu fel rhiant corfforaethol ar gyfer plant mewn gofal. Bwriad y Panel yw cadw trosolwg o les a buddiannau plant mewn gofal. Mae aelodaeth o'r Panel yn cynnwys yr Aelod Arweiniol Plant a Phobl Ifanc, Arweinydd y Cyngor, Aelodau Cabinet perthnasol, rhieni maeth, Pencampwr Pobl Ifanc ac aelod wedi ei ddewis gan Bwyllgorau Craffu. Mae'r Panel hefyd yn cynnwys y Prif Weithredwr, Cyfarwyddwr Corfforaethol a Chyfarwyddwr Statudol Gwasanaeth Cymdeithasol, Pennaeth yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd a'r Pennaeth Addysg.
- 3.1.5 Gwiriwyd cofnodion cyfarfodydd y Panel, a Strategaeth Rhiantu Corfforaethol Gwynedd a gyflwynwyd i'r Panel yn y cyfarfod 23/10/17, a gwelwyd eu bod yn briodol. Yn ogystal, derbyniwyd manylion hyfforddiant a roddwyd i 30 o Aelodau'r Cyngor ar y 10/01/18 ar eu dyletswyddau fel Rhieni Corfforaethol. Bydd sesiwn hyfforddiant arall yn cael ei gynnal i'r sawl na fynychodd yr hyfforddiant yma.

4. Barn yr Archwiliad

(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau plant yn gadael gofal gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r gwasanaeth wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Cadw cofnodion o drafodaethau cyfarfodydd Pan Fydda i'n Barod ar WCCIS.

TARGEDAU AILGYLCHU PRIFFYRDD A BWRDEISTREFOL

1. Cefndir

- 1.1 Mae targedau wedi eu gosod gan Lywodraeth Cymru i annog Awdurdodau Lleol i gynyddu ailgylchu er mwyn lleihau faint o wastraff pydradwy caiff ei anfon i dirlenwi, lleihau'r effaith nwyon 'tŷ gwydr' ar yr amgylchedd, lleihau ein hól troed carbon ac arbed arian drwy ail ddefnyddio gwastraff unai fel deunyddiau neu i greu egni.

2. Bwriad a Chwmpas yr Archwiliad

- 2.1 Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau addas mewn lle i Gyngor Gwynedd gyrraedd targedau ailgylchu statudol a osodwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae Awdurdodau Cymru angen sicrhau bod 64% o'u gwastraff yn cael ei ailgylchu erbyn 2020 a 70% erbyn 2025. Mae Gwynedd hefyd angen sicrhau bod uchafswm o 16,978(t) yn cael ei dirlenwi eleni, gyda'r lwfans yn lleihau i 15,143(t) yn 2020. Er mwyn cyflawni hyn, roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio'r data sy'n cael ei gyflwyno ar y targedau yng Ngwynedd a gwirio'r trefniadau monitro sydd mewn lle.

3. Prif Ddarganfyddiadau

- 3.1 Gwelwyd fod trefniadau addas yn bodoli ar y cyfan er mwyn ceisio sicrhau bod Gwynedd yn cyflawni eu targedau. Mae'r tîm yn ymdrechu i ddarparu gwasanaethau yn effeithiol i drigolion Gwynedd ond mae llwyddiant yn ddibynnol ar newid agwedd a meddylfryd rhai o'r trigolion. Mae canran uchel o wastraff gweddilliol yn parhau i gynnwys eitemau all eu hailgylchu ac felly mae ymrwymiad yr holl drigolion yn hanfodol yn sgil targedau gynyddol heriol a'r cosbau ariannol.
- 3.1.1 Mae gwybodaeth am y gwasanaethau ailgylchu yn cael eu rannu drwy nifer o wahanol ffynonellau, yn electroneg ac ar bapur. Yn ychwanegol i'r casgliadau 'kerbside', mae Canolfannau Ailgylchu Gwynedd a gwasanaeth casgliadau swmpus yn adnoddau defnyddiol i'r cyhoedd ond nid oes gymaint o ymwybyddiaeth o'r gwasanaethau yma.
- 3.1.2 Cyhoeddwyd erthyglau yn y wasg a drwy bapur 'Newyddion Gwynedd' ynglŷn â'r cosbau ariannol gall Gwynedd eu hwynebu. Defnyddir y rhain fel rhesymeg tu ôl i newid trefniadau casglu gwastraff gweddilliol i bob tair wythnos ac ehangu'r gwasanaeth ailgylchu. Fodd bynnag efallai nad oes digon o'r elfen yma yn cael cyhoeddusrwydd gan olygu fod y cyhoedd yn parhau i weld y newidiadau fel toriadau.
- 3.1.3 Anfonir data i system 'Waste Data Flow' ar y sail bod 52,300 bin olwyn 240 litr yng Ngwynedd. Nid oes bas data o'r holl gyfarpar yng Ngwynedd gan eu bod wedi eu dosbarthu ers amser maith. O ganlyniad defnyddir profiad a gwybodaeth gyffredinol y gweithwyr er mwyn sicrhau fod gwasanaeth yn cael ei ddarparu lle mae'r angen.
- 3.1.4 Mae'r gweithlu yn ceisio monitro beth yw cynnwys biniau gwastraff gweddilliol ac yn hysbysu eu Harweinwyr os oes modd cynyddu faint o wastraff gaiff ei ailgylchu. Mae Swyddogion Ailgylchu yna'n ceisio cysylltu â'r eiddo i gynnig cymorth a chynyddu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r gwasanaeth ailgylchu a'r effeithiau negyddol o dirlenwi. Fodd bynnag, rhan fechan o'u dyletswyddau yw hyn ac mae llawer o'u gwaith a chynlluniau yn anelu at newid meddylfryd plant a phobl at y dyfodol. Mae'r Gwasanaeth wedi adnabod y bydd angen ymgyrchu pellach a herio trigolion sydd ddim yn cydymffurfio er mwyn cyrraedd targedau.

- 3.1.5 Mae cadw o fewn y lwfans tirlenwi yn gynyddol heriol i Wynedd, yn enwedig gan fod y lwfans yn lleihau dros amser. Mae targedau incwm yr adran yn eu hannog i geisio denu cwsmeriaid casglu gwastraff masnachol er mwyn cynyddu incwm. Mae canran ailgylchu y busnesau sy'n derbyn y gwasanaeth yn parhau i gynyddu, ond mae'r gwastraff gweddilliol a gesglir yn cyfrannu'n negyddol at berfformiad tirlenwi Gwynedd. Gall cyflwyniad LDT (Landfill Disposal Tax) gan y Llywodraeth ym mis Ebrill 2018 roi pwysau cynyddol ar Wynedd i leihau faint o wastraff gaiff ei dirlenwi er mwyn osgoi ffioedd ychwanegol am ei waredu.
- 3.1.6 Mae Gwynedd yn ystyried gwaredu â Banciau Ailgylchu o safleoedd cymunedol. Mae gwelliannau yn y gwasanaeth ailgylchu 'kerbside' yn ogystal â'r risg o gamddefnydd o'r banciau yn golygu eu bod yn anarferedig. Buasai gwaredu'r gwasanaeth yn creu arbedion cyllidebol i'r adran drwy osgoi'r angen i gyflogi cwmnïau preifat i waredu'r cynnwys. Cyflwynwyd newidiadau i'r system 'cartgylchu' ar gyfer 2018 sydd yn galluogi'r cyhoedd i waredu gwastraff ychwanegol drwy ailgylchu yn hytrach na gwaredu yn y bin gwyrdd. Mae cynlluniau ar y gweill er mwyn ehangu'r gwasanaeth ymhellach gyda'r nod o atal eitemau all eu hailgylchu rhag mynd i'r biniau gwyrdd. Mae gwasanaethau eraill ar gael i'r cyhoedd megis casgliadau swmpus am gost rhesymol a fuasai'n cyfrannu at y targedau ailgylchu yn ogystal â'r targed incwm. Mae angen ystyried cynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd o'r gwasanaeth yma yn ogystal â'r Canolfannau Ailgylchu gan y byddai'n darbwyllo unigolion rhag 'tipio slei bach'.
- 3.1.7 Cyflwynwyd ffi ar gyfer gwasanaeth casglu gwastraff gardd yn 2017 er mwyn ceisio cynyddu incwm i'r adran. O ganlyniad, roedd gostyngiad o 2000 (t) yn y gwastraff gardd a gasglwyd yn y flwyddyn gyntaf. Mae hyn o fewn y gostyngiad o 3% a amcangyfrifwyd, ond maent yn ffyddiog y bydd cynnydd dros amser.
- 3.1.8 Mae casgliadau wythnosol gwastraff bwyd yn ceisio annog trigolion i beidio gwaredu bwyd yn y bin gwyrdd. Buasai cynnydd mewn ailgylchu gwastraff bwyd yn cyfrannu'n sylweddol tuag at y targed ailgylchu a lleihau'r posibilrwydd o'r biniau gwyrdd yn drewi a denu anifeiliaid pla. Mae Gwynedd wedi ymrwymo i gytundeb 15 mlynedd gyda cwmni Biogen yn safle GwyrriAD yn Llwyn Isaf. Fel rhan o'r gytundeb mae Gwynedd angen darparu lleiafswm o wastraff bwyd (GMT) i'w brosesu. Mae'r swm yn heriol iawn ac i gyfrannu ato mae Gwynedd wedi sicrhau cytundeb i dderbyn gwastraff bwyd a gesglir o Ynys Môn a rhannau o Gonwy.
- 3.1.9 Mae costau goramser uchel iawn ymysg yr adran er mwyn cyflawni'r holl wasanaethau, delio â chasgliadau wedi eu methu a gwasanaethu'r canolfannau ailgylchu dros y penwythnos. Buasai lleihau'r casgliadau sydd eisoes 'wedi eu methu' yn cael effaith negyddol iawn ar enw'r Cyngor felly mae ystyriaeth yn cael ei roi i newid telerau'r gweithwyr canolfannau ailgylchu.
- 3.1.10 Mae system FFOS wedi ei mabwysiadu yn ddiweddar ac yn cynorthwyo Gwynedd i leihau'r amser disgwyl rhwng aelod o'r cyhoedd yn gwneud cais am offer/gwasanaeth ac yn derbyn y gwasanaeth/offer hwnnw. Mae'r adran yn anelu i ddarparu offer/gwasanaeth o fewn 10 diwrnod gwaith er mwyn galluogi'r cyhoedd i gyfrannu at y targedau ailgylchu cyn gynted â phosib. Derbyniwyd sampl o geisiadau oddi ar FFOS a gwelwyd bod 58% o geisiadau yn cael eu cyflawni o fewn y 10 diwrnod. Fodd bynnag, mae'r ystadegau yma'n gamarweiniol, gan mai unwaith yr wythnos yn unig y rhedir adroddiad oddi ar y system, a'r dyddiad caiff y manylion eu mewnbynnu i'r system yw'r dyddiad cwblhau. Mae oediad sylweddol ar adegau cyn i'r manylion gael eu derbyn gan yr aelodau staff er mwyn eu mewnbynnu i'r system FFOS.

4. Barn yr Archwiliad

(B) Gellir datgan sicrwydd rhannol o'r trefniadau a rheolaethau mewn lle er mwyn i Wynedd gyflawni eu Targedau Ailgylchu, ond mae agweddau lle gellir tynhau ar y trefniadau. Mae'r Adran wedi ymrwymo i weithredu'r camau canlynol i liniaru'r risgiau a amlygwyd:

- Cynyddu ymwybyddiaeth o gynlluniau megis casgliadau swmpus er mwyn cynyddu incwm ac atal tipio slei bach.
- Adolygu Trefniadau Goramser gweithwyr y Canolfannau Ailgylchu.
- Cynyddu ymwybyddiaeth o'r Canolfannau Ailgylchu er mwyn atal tipio slei bach a achosion o wastraff/eitemau mawr yn cael eu gwaredu yn y biniau gwyrdd.
- Parhau gydag ymgyrchoedd i annog trigolion a cwsmeriaid gwastraff masnachol i gynyddu faint o wastraff maent yn ailgylchu a lleihau'r cyfanswm o wastraff gweddilliol.